

Ekranada Şiddet ve Çocuk*

ALEXANDER FEDOROV**

1. Giriş

Modern toplumda şiddet artan bir sorundur. “1989’da SSCB’de 1000 kişi başına 639 suç işlendiği düşünüldüğünde, 1999’da 2000’den fazla suç işlenmiştir” (Ovsyannikov, 2001, s.17). “Rusya’daki Cinayet Oranları (1995), Birleşik Devletlerden 3.1 kat daha yüksekti” (Ovsyannikov, 2001, s.18). Rus gençleri arasında şiddetin artması son derece tehlikelidir (her yıl yaklaşık 32.000 Rus genci şiddet suçu işlemektedir). Medyada şiddet konusundaki çoğu Batılı araştırma, medyadaki şiddet ile toplumdaki şiddet arasında bir bağlantı olduğunu göstermektedir (Federman, 1997; Cantor, 2000; Potter, 1999; 2003; Slaby, 2002 ve diğerleri).

“Şiddeti ve Nedenlerini Önleme Ulusal Komisyonu” raporu “web’le ilgili kanunların zayıflığı ile özellikle de şiddet içeren programlar üzerinde etkin yaptırımlar olmaması ve etkili kontrol olmaması” konusuna dikkati çekmiştir. Kongre ve Birleşik Devletler Hükümeti Senatosundaki yasama oturumunda, televizyonda şiddetin azaltılmasına yönelik talep tekrarlandı (Gerbner, 1988, s.9). Amerikan Psikoloji Derneği (APA) şu açıklamayı yapmaktadır: “Bu şiddetin yoğunluğu karşısında (Wilson, BJ ve diğerleri, 1998, s.16). “Medyada betimlenen şiddetin artması ile bu ülkede gençlerin

* Bu yayın Kennan Institute for Advanced Russian Studies of the Woodrow Wilson International Center for Scholars, Washington D.C tarafından yönetilmiş ve United States Information Agency tarafından sağlanan finansal bir hibe ile hazırlanmış olup içindeki bilgiler Wilson Center ile bağlantılı olmayıp tümüyle yazara aittir. Bu araştırmanın ilk aşaması Açık Toplum Enstitüsü (1998, gr ant N MCC 809), ECHO Programı (Orta Avrupa Üniversitesi, Budapeşte, Akademisyen Ziyaret Programı, 1998, Ekim), Russian Science Foundation for Humanities (RGNF) tarafından desteklenmiş olup, 1999-2000, hibe N 99-06-00008a ve kısmen *Russian Foundation for Humanity Journal*. 2001. N 1, pp.131-145 yayınlanmıştır. Yayına dönüşen bir başka bölümü ise aşağıdaki gibidir: *Media I Skole og Samfunn* /Norway, 2001. N21, p.41, 2000. N 1, pp.16-23. 1999. N 5, pp.37-39; *News from The UNESCO International Clearinghouse on children and Violence on the Screen*. 2000. N 2, p.5; *The International Research Forum on Children and Media* /Australia. 2000. N 9, p.5. Çalışmanın bu bölümü Fedorov’un 24.05.2018 tarihli izni ile Nilüfer Pembecioğlu tarafından çevrilerek Çocuk ve Medeniyet dergisinde yayınlanmaktadır.

gerçekleştirdiği şiddet eylemlerinin ve suçların artması arasında kesinlikle bir ilişki olduğu görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri, Dünya üzerindeki 20 gelişmiş ülkenin en şiddet dolu adolesan nüfusa sahip (Cantor, 2000, s. 91). “Medya şiddetiyle suç arasında dramatik bir ilişki ortaya çıkardık. En sevdiğimiz filmin ne olduğu sorulduğunda, şiddet içeren suçlar işleyen ergenlerin yüzde 51’i (%51) en sevdiği filmin şiddet içerdiğini ifade etti.” (Cantor, 2000, s. 91).

Sorunun hem Rus hem de Amerikan toplumunda var olduğu açıktır. “Bugün gençler düzenli olarak aşağıdakilere maruz kalabilir:

- TV yayını, kablolu TV ve uydu TV üzerinden şiddet programları;
- Hareketli görüntülerde ve videokasetlerde, dijital video kasetlerde ve Internet sitelerinde şiddet programları;
- Geleneksel radyolar, Walkman radyoları, kompakt disk çalarlar ve Internet web siteleri aracılığıyla sunulan şiddet içeren işitsel programlar;
- Televizyon ekranları, bilgisayar ekranları, taşınabilir araçlar, internet web siteleri ve vur-kır içeren atari oyunları ile sunulan etkileşimli video programları;
- Şiddet içeren medya programları ile doğrudan ilgili olan, şiddet içeren oyuncaklar, oyunlar ve diğer cihazlar” (Slaby, 2002, s.311).

J.Goldstein’in medya şiddeti üretimine ilişkin düşüncesine katılıyorum: “Şiddet içeren, kavga, kan dökülme, savaş ve silah oyunu betimlemeleri ya da görüntüleri eğlence, dinlenme veya boş zaman geçirme amaçlı kullanım olarak düşünüyoruz. Şiddet içeren konular, eğlence, cinayet ve korku hikayelerini içerir; savaş ya da kavga üzerine kurulu çizgi romanlar, televizyon programları, filmler ve çizgi filmler; dövüş sanatları ve askeri temalı video oyunları; oyuncak silahlar ve askeri materyaller ile boks ve güreş gibi saldırgan izleyici sporları” (Goldstein, 1998, s.2).

Bilim adamları şu sonuca vardı:

- Medya şiddeti, ergenlere şiddete ilişkin sosyal senaryoları (sosyal sorunları çözme yaklaşımları) öğretebilir;
- Kullanıcı tutumlar oluşturabilir ve bunların kalıcı olmasına neden olabilir;
- Medya şiddetine maruz kalma, gerçek yaşamda şiddet ile ilgili duygusal duyarsızlaşmaya yol açabilir;
- Şiddetin toplumsal, politik ve ekonomik kökleri nadiren araştırılıyor ve şiddetin çoğunlukla kişilerarası bir konu olduğu izlenimini veriyor” (Slaby, 2002, s.310).

P.David (Çocuk Hakları Komitesinin Sekreteri, BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi) şunları yazıyor: Çocuk ve medya konusu genellikle çocuk haklarının üç ana yönünü yakından ilgilendiren zorlu bir konudur: hizmete erişim, koruma ve katılım. Bilgi edinme hakkının bu çok boyutlu niteliği, bu insan hakları sözleşmesi tarafından tanınan diğer hükümlere açıkça atıfta bulunan 17. Maddesinde Çocuk Hakları Sözleşmesi tarafından oldukça iyi tanınmaktadır. Bu nedenle, BM Genel Kurulu tarafından Sözleşmenin kabul edilmesinden on yıl sonra bile, çocuğun bilgi edinme hakkı devletler tarafından uygulanacak en karmaşık hükümlerden biri olmaya devam etmektedir (David, 1999, s. 31).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 17. maddesi, kitle iletişim araçlarının sosyal ve kültürel faydaların bilgi ve materyallerini çocuklar için yaymayı, çocuğun sağlığına zarar veren bilgi ve materyallerden korunması için uygun kılavuzların geliştirilmesini teşvik etmeyi öngörür. Sözleşme, çocukların bilgi edinme hakkını ortaya koyar ancak, ayrıca çocukların refahını ve kişisel gelişimini tehdit edebilecek bilgidan korunma hakkını da içermektedir. Çocukları medyaya yoğun bir şekilde maruz bırakan toplumlarda, demokratik kurumların ve sivil toplumun sağlıklı gelişimi, medya şiddetinden etkilenen çocukların davranışları ve toplum algılarından büyük ölçüde etkilenebilir. Çocuk medyasının toplumsal düzenlemesinin bu özel yönüne vurgu yapılması BM ve UNESCO tarafından özellikle tavsiye edilmektedir.

Ne yazık ki, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, modern Rus toplumunda medya-televizyon (televizyon, sinema, video, bilgisayar oyunları) konusunda başarılı olmamıştır, çünkü tüm Rus sineması ve televizyon ekranlarında sert şiddet sahneleri devam etmektedir. Rus ekranlarındaki çocuk hakları ihlali çok önemli bir sorundur ve Rus pedagogları sadece toplumsal ve hükümetsele ilgiyi çekmemeli, aynı zamanda çocuklara yönelik şiddet hakkında eğitim ve eğitim vermelidir.

Batılı bilim adamları "Ekrandaki Çocuk ve Şiddet" temasını araştırmışlardır, ancak bu tema modern Rus sosyokültürel ortamında yeni ve bakirdir. Sonuç olarak, Rus bilimadamları şu anda bu tema üzerinde çok az araştırma yürütmektedir. Örneğin, Rus öğrencilere "Ekrandaki Şiddet" konusunda araştırmalar yapan Dr. K.Tarasov'un (Moskova) sosyolojik araştırma sonuçları bulunmaktadır. 1995 sonlarında 30 Moskova okulunda (52 sınıfta) 9. ve 11. sınıflardan (14-17 yaş arasındaki) 510 öğrenci üzerinde Sinema Sanatı Araştırma Enstitüsü tarafından yapılan bir anket, şiddet içeren filmler konusunda genç izleyicilerin üç temel grup oluşturduğunu göstermektedir. Bunlardan birinci grup (%55) şiddet tarifesinin "hiperaktif" tüketicilerinden oluşmaktadır. Bu grubun anketten önceki dört hafta boyunca

sinemalarda ya da televizyonda ve videoda gördükleri filmlerin yarısı ya da daha fazlası şiddet içermekteydi. İkinci grup (%11) saldırgan filmlerin “aktif” taraftarlarını içerir. Seçtikleri film repertuarının üçte birinde şiddet yer almaktadır. Üçüncü grup (%24) kargaşa filmlerine “ılımlı” bağlılığı olan gençleri oluşturmaktadır (Tarasov, 2000, s.5). Ekran şiddetinin “son derece aktif” tüketicilerinin %62’si erkek, %50’si kızdır. (Tarasov, 1997, p.78-79)

Rusların durumu Batı’nınkinden farklıdır, çünkü Rus medya tarihi boyunca ekran üzerindeki şiddet sahneleri katı bir sansür olmaksızın var olmuştur. Araştırmalarım, 1990’larda (1.041 film) Rusya’da üretilen tüm filmlerin içerik çözümlemesine bakıldığında %43’ünün şiddet sahneleri içerdiğini göstermektedir.

Rus televizyonunda şiddete ilişkin tamamlanmış içerik çözümlemesi, bir hafta boyunca haberlerde ve reality programları olarak anılan yayınlarda (cinayet, suç ve kazalarla ilgili) gerçek ve sansürlenmemiş şiddetin günün her saatinde yayımlandığını göstermektedir. Çözümleme ayrıca, gerçek ve sansürlenmemiş şiddet içeren kurgu dizileri ve filmlerin çoğunlukla sabah saat 10’dan sonra yayımlandığını, bunların aynı zamanda çocukların izlediği asal zamanda (prime time) da oldukça sık görüldüğünü göstermektedir.

“Ekrandaki Rus Gençler ve Şiddet” anketini oluşturdum ve (16 - 17 yaş arasındaki) 430 Rus öğrencisini araştırmaya kattım. Aldığım bilgiler bana şu konularda yardımcı oldu:

Gençlerin gerçek tercihlerini dikkate alma;

- Popüler olan ve dolayısıyla maksimum ahlaki ve psikolojik etkiye sahip olan temel filmlere, televizyon programlarına, türlere ve temalara verilen önem
- Ekrandaki şiddet sahneleri tarafından dikkati çekilen ve itilen öğrencilerin ölçümlenmesi
- Gençleri, ekranda şiddet sahnelerine çeken (eğlence işlevi, kimliklenme işlevi, telafi edici işlev, yeniden yaratma işlevi, profesyonel yöneticilik, olağanüstü oyunculuk, olağanüstü özel etkiler, vb) temel faktörleri ortaya çıkarmak.

Araştırmanın tamamında ortaya konan izleyici seçimlerinin ve gerçek güdülerinin öz değerlendirmesini belirtmek için, yazılı makaleler ve tartışmalarla karşılaştırmak için sonuçlar gereklidir;

- Ekrandaki şiddet sahnelerini sevmemek için temel sebeplerin ortaya çıkarılması
- Medyada şiddet içeren bir sahnede rol almak için gençlik coşkusu hakkında bilgi edinilmesi. Sonuçlar, öğrencilerin ekrandaki şiddete yönelik olumlu veya olumsuz tutumlarına ilişkin yanıtlarını doğruladı; ve

- Gençlerin toplumdaki şiddet ve saldırganlık nedenlerine ilişkin düşüncelerini belirleyen, suçun artmasında ekrandaki şiddetin etkisi ile ekrandaki şiddet sahnelerinin (gelecekteki çocukları göz önünde bulundurarak) yasaklanması hakkındaki görüşlerin belirlenmesinde yardımcı oldu.

Bu değerlendirmenin çözümlenmesini özetlemek gerekirse, Rus gençlerinde şiddetin ekran üzerindeki etkisinin bariz bir biçimde görünebilir olduğu sonucuna varılabilir. Gençlerin yaklaşık yarısı şiddetin sergilenmesi konusunda olumlu. Filmleri, televizyon programlarını ve şiddet içeren bilgisayar oyunları ile şiddet içeren karakterleri (“kötü adamlar” dahil) seviyorlar. Gençlerin üçte biri, ekrandaki şiddete kapılmadığını iddia etti. Gençlerin sadece %18’i görüşlerini ebeveynleriyle tartışıp paylaşmaktadır. Gençler uygulamada ekran seçimlerine öğretmenlerini muhatap olarak asla dahil etmemektedir. Bu nedenle Rus okullarının gençlerle ekrandaki şiddet arasındaki ilişkiye ne yazık ki hiç etkisi yoktur.

Bu durum, alarm durumuna geçmekten başka bir işe yaramaz, çünkü ekrandaki şiddet, Rus toplumuna 1990’dan bu yana giderek daha fazla nüfuz etmektedir. Rusya’da Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin kitle iletişim araçlarıyla ilgili bölümünün pek işler olmadığı açıkça söylenebilir. Sinema, video veya bilgisayar oyunu yapımlarını izlemek ve satmak için geçerli bir yaş derecelendirme sistemi de bulunmamaktadır. Elbette, “yaşamda olduğu gibi medyaya da şiddet olacaktır, çünkü dünyada kötülük ve insan doğasının gölge yönü var”. (Thoman, 1995, p.127)

Rus medyasıyla ilgili Rusya ve Amerika deneyimlerinin karşılaştırılmasının, Rus medya programlarının derecelendirilmesine yönelik ölçütlerin geliştirilmesi ve öğrenciler üzerinde medya şiddetinin etkileriyle ilgili bir çalışmanın Rus toplumunda önemli bir katkısı olacağına inanıyorum. Rus ekranlarındaki çocuk haklarının ihlallerine dikkat çekmek, Rus toplumunu medyadaki gereksiz şiddete karşı seferber etmeye yardımcı olacak, televizyon, sinema, video, bilgisayar oyunları vb. üzerinde şiddet uygulayanların sorumluluk düzeyini yükseltecek ve bu soruna ilişkin Rusya’daki toplumsal kayıtsızlık atmosferini azaltacaktır.

2. Rus Sinematografisi ve Şiddet Teması

Rus toplumu ve devlet sansürü, tarihsel olarak ekrandaki şiddeti erotik veya pornografik sahnelerden daha toleranslı bir şekilde ele almıştır. Rus ekranında şiddet ilk kez 1910’larda dedektif, gizem ve suç dramaları ile melodramlarda ortaya çıkmıştır. 1920’lerde Rusya’daki ekran şiddeti savaş filmlerinde ve sözde “tarihsel ve devrimci” drama ve macera filmlerinde

yoğunlaştığı için, gizem ve korku filmleri tamamen Rus ekranından çıkarılmış ve bu uygulama 1980'lerin ortalarına kadar devam etmiştir.

“Perestroika”nın gündeme gelmesiyle Rus sansürü yavaş yavaş gücünü yitirmiştir. Rus sinemacılar daha önce yasaklanmış olan tür ve temalara değinmeye başladılar. Şiddet içeren bölümler kadar, şiddetin temsiline de giderek arttı. 1990'ların başında, “reformlar” çağında şiddet, Rus gerilim filmlerinde, suç dramalarında, korku ve dedektif filmlerinde temel bir çekim haline geldi.

1990'ların Rus film repertuarının bir içerik çözümlemesini yaptım. Çözümlemenin amacı, 1990'lardan itibaren şiddet sahneleri (dövüşler, dayaklar, cinayetler, infazlar, ölümler, kazalar, vs.) içeren Rus filmlerinin sayısını ortaya çıkarmaktı. Bu içerik çözümlemesinden elde edilen veriler aşağıdaki gibidir:

Tablo 1. 1990'lı Yıllarda Rus Sinema Filmlerinde Şiddet		
Yıl	Rus sinema filmlerinin sayısı	Şiddet Sahnesi İçeren Rus Filmlerinin sayısı (oranı)
1990	300	88 (% 29.3)
1991	213	102 (% 47.9)
1992	172	79 (% 45.9)
1993	152	65 (% 42.8)
1994	68	28 (% 41,2)
1995	46	29 (% 63.0)
1996	28	9 (% 32,1)
1997	32	14 (% 43.7)
1998	35	18 (% 51.4)
1999	41	14 (% 34,1)
TOPLAM	1041	446 (%42.8)

Araştırmalarım, 1919'dan 1989'a kadar 1990'dan 2000'e kadar, “ölüm” kelimesini içeren filmlerin 1990'dan 2000'e kadar üretildiğini gösteriyor! “Cinayet”, “öldür”, “savaş”, “düşman” veya “sürgün” gibi birçok saldırgan sözcüğün 1990'ların Rus filmlerinin başlıklarında yer aldığını gösteriyor. Şiddetin miktarı etkileyici: Rus yapımlarının ortalama %42.8'i şiddet sahneleri içeriyor.

Şüphesiz, A.Konchalovsky'nin The Inner Circle A.German'ın Krustalev, the Car! ve diğerleri gibi sanatsal filmlerde şiddet bölümleri var. Şiddet, maalesef, Rus yaşamının ayrılmaz bir parçasıysa, sanatın bunu ekranda

yansıtması da tartışılmaz bir hakka sahiptir. Aslında, Rus “yüksek sanatı” sadece şiddeti temsil etmiyor, aynı zamanda onu kınıyor. Ancak, 1990’ların Rus film repertuarı üzerine gerçekleştirdiğim içerik çözümlemesi ve 21. yüzyılın başlarındaki “film şiddeti” furyasının, *The Wolves in the Zone*, *Hunting the Souteneur*, *Charged by Death* filmlerindeki gibi sanatsal düzeyi de düşüktür.

1990’ların yüzlerce Rus filminin büyük bir kısmı “büyük ekran”a ulaşmadı, ancak neredeyse hepsi televizyonda yayınlandı ve pek çoğu izleyicilerin en yoğun olduğu asal zamanda (akşam 8-10) gösterildi. Asal zaman (prime time), çocuklar de için en erişilebilir izleme zamandır. Bu nedenle, Rusya’da 1/2 Weeks filmi gece yarısı saatte gösterilirken, birçok kanal sabah ve akşam kuşağında şiddetli filmler oynatmaktaydı.

Örneğin, çok popüler Rus televizyon dizisi *Cops (Menty: The Street of the Broken Lanterns)* dizisi çok gerçek cinayetler, kavgalar ve ölü bedenlerin yakın çekimlerini içermektedir. Bu seri asal zamanda yayınlanır, elbette bu Rus çocuklar için erişilebilir bir zamandır.

Şiddet olayları içeren Rus filmlerinin tür yelpazesi, 1990’larda ve 20. yüzyılın başlarında oldukça genişti: dramalar, dedektif filmleri, gerilim filmleri, korku, melodramalar, öyküler, parodiler ve hatta komediler. İçerik çözümlemeleri, şiddet içeren Rus filmlerinin temel konularının aşağıdakileri içerdiğini ortaya koymuştur:

- **Ordu ve cezaevlerinde terör:** 20. yüzyılın ikinci yarısında sıradan bir adam ordu içinde enlists (değişkenler: hapisane ya da tımarhaneye atılmak) o şiddetli şiddet (*Cane Paradise*, *Ivin A, Do - One!*, *100 Days till the Demobilization*, vb.). Bu filmlerin eylemleri, kural olarak, kirli hücreler, yarı tahrip olmuş binalar ve su basmış mahzenler gibi çekici olmayan iç mekanlarda gerçekleşir. Rus ordusu, şiddetin ana güç aracı olduğu devletin tipik bir modeli olarak gösterilmektedir. Bu yalnızca gerçekçi dramalar için değil, kasvetli benzetmeler, patolojik vizyonlar ve şok görsel görüntüler için de çok iyi bir malzemedir.
- **Savaş terörü:** Şiddetin geçim kaynağı olduğu bir “sorun noktasında” savaşta insanlar (*Caravan of Death*, *Afghani Break*, *To Survive*, *The War*, vb.).
- **Suç terörü ve iyi adamların intikamı:** Ordudan eve dönen büyük kaslı bir adam (Afganistan, Çeçenya vb.). Gangsterlerin/mafyanın tüm şehri/kasabayı/köyü çalıştırdığını keşfeder. Bu “kötü adamlar” onun arkadaşı/kızkardeşi/kız arkadaşı/akrabasını öldürür/tecavüz eder. Cesur “iyi adam” kötü adamlarla savaşır. Sonuçta şiddet (cinayet, patlama vb.) ortaya çıkar. Değişkenler: Bir gemiyi (otobüs, uçak, tren) ele geçiren *gangsterler*,

yalıcuları ve mürettebatı terörize etmek (*A Mad Bus, Gangsters at the Ocean*, vb.). Ama kahraman seri manyaklar, gangsterler, katiller, saldırgan uyuşturucu bağımlıları ve diğeri “kötü adamlar”dan intikamını alır.

- **Kriminal terör ile iyi/kötü polisler:** Polisin güçsüz olduğı bir kenti tahrip eden tehlikeli bir çete ya da katil (*Satan, Snake Spring, The Contract with Death* vs.). Alternatif olarak, “bağımsız” bir katil yerine, tetikçi, kiralık katil (*Dead Line, Brother*, vb.) olabilir. Zaman zaman geleneksel dedektif temasının yeniden canlandırıldığını görebiliriz: bir suçluya karşı dürtüst bir polis memuru (*Kamenskaya*).
- **Soykırım-Holocost terörü:** (*From a Hell to a Hell*, vb).
- **Rus hayatının bir parçası olarak cinsel şiddet:** Bu filmlerde kahramanın cinsel ilişkileri cinsel şiddet eşiğindedir. Bazı çok yetenekli insanlar, N.Hubov’un *The Body* filmini de içeren bu türden Rus filmleri ürettiler. Hubov, Rus kentlerindeki atmosferi büyük bir gerçeklikle üretir, zavallı ve umutsuz bir hayatı anlatır. Genç bir kız ve erkek arkadaşı arasındaki “normal” bir aşk, suça dönüşüyor. Oğlan arkadaşıyla birlikte kız arkadaşına tecavüz eder ve kız daha sonra intikamını alır.
- **Mistik terör:** Savunmasız insanlara saldıran vampirler (*Drinking Blood, Family of Vampires*, vb.).
- **Mizah olarak şiddet:** (Quentin Tarantino’nun filmlerinde olduğı gibi) Ahlaki sorunlar, gülünç ve eski moda görülerek reddedilir (*The Sky in Diamonds, The Body will be in the Ground..., Mom, don’t cry!*, vb).
- **Komünist terör:** Filmin kahramanları toplama kamplarında ve cezaevlerinde infaz ve şiddete maruz kalıyor. Komünist terör filmlerinin tarzları oldukça farklı: Geleneksel gerçekçi, grotesk, ironik, vb. Bu filmlerden bazıları seyirciler üzerinde çok şaşırtıcı bir izlenim yaratıyor (*Khrustalev, the Car!*).

İçeriğın öndegelen modelleri şunlardır:

- Komünist terör gibi savaş sırasında kitlesel bir terör: Komünist rejim insanları sinsi ve kurbanlara deforme eder ve dönüştürür. Bu 1940 (*Cold, The Road on the Edge of Life*, vs.) Kafkaslıların kitle terörü hakkında filmlerinde özellikle belirgindir;
- Siyasetten kaçınmaya ve tarafsız kalmaya çalışan sıradan bir adam, terörün kurbanı olur, ancak o zaman “Sovyet devletinin düşmanları” olur ve inandıkları her şeyin, komünist otoritenin insan karşısı özünü anlamaktan başka bir şey olmadığını fark ederler; (değişken: komünist fikirlere ve Stalin’e içtenlikle inanan insanlar, yalan olmanın dehşetlerini yaşarlar (*The Inner Circle, Burnt by the Sun, Khrustalev, the Car!*);
- “Devrimci terör”. “İdeolojik terör”, güç sağlamak için saldırgan istekleri ve tarih boyunca kanlı bir iz bırakmayı arzu eden akıl hastalıkları olan

insanlara cazip gelir. (*The Killer of the Emperor, Trotsky, Romanov: The Tsar's Family*).

- Çocuklarla ilgili şiddet: Özgürlüğe kavuşan Rus sineması çocuklarla ilgili çok sert ve şiddetli filmler üretmiştir. Bu filmlerdeki eylem genellikle okulda veya hapisanede gerçekleşir. Bu tür filmler karanlık tuvaletler, şiddet, uyuşturucu bağımlılığı ve zulüm dolu sahnelerle doludur. Bu filmlerden birinde yetimhanedeki bir öğretmen, gayri resmi yasaların farkında olarak, bir çocuk yatakhanesindeki aynada bulunan taze kanı fark etmemeyi seçer. Bir başkasında güçlü bir kabadayı zayıf bir çocuğa karşı zorbalık taslar. Yirmi yıl önce, Rus sinemaseverler, düşünceli ve hassas öğretmenler hakkındaki duygusal öykülerden keyif aldılar. Ancak 1990'larda çocuk ve gençler hakkında yapılan neredeyse her film bir itham oldu. Rus ekranlarında, öğretmenlerin yalnızca şiddete yönelik ek araçlar olduğu, düşman devlet binalarının korkunç görüntüleri var.

Elbette, diğer film türleri de şiddet içerebilir. Ancak bu filmler, okul öncesi çocuklar ve 10 yaşın altındaki çocukların hassas psikolojisine uygun değildir. Bu yüzden, bu filmleri saat 10'dan sonra televizyonda göstermek daha iyi olurdu.

3. Rusya'nın Televizyonda Şiddet İçeren Programları

Rus televizyonunda ne sıklıkla şiddet gösteriliyor? Saat kaçta gösteriliyor? Ekran şiddeti çocuk izleyicisine ulaşabilir mi? Bu sorulara, bir haftalık televizyon programları dökümünün çözümlemesiyle cevap vermeye çalıştım. STS kanalı dışında, tüm televizyon kanalları arasında şiddet olayları (cinayet kurbanları, kazalar, askeri eylemler, terörizm vb.) içeren televizyon haber programları (günde 3-8 kez) bulunmaktadır. Ayrıca ceza konularında uzmanlaşmış özel programlar da vardır: şiddet ve şiddet mağdurları, kazaların kanlı detayları vb. Bazı gece programları sabahları tekrar programları sunar. Bunlar arasında *The Police Station, Crime, Crime: Frank Confession, Road Patrol, and Petrovka*, 38 yer almaktadır.

Programlar ortalama 15-20 dakika sürmekte ancak Rus televizyon kanallarında toplamda yaklaşık altı saat özel "suç programları"na ayrılmaktadır! Bunlar Rus çocuklarının sabah ve gündüz izlediği bazı "suç programları" örnekleridir.

Pazartesi: Çocuk cesetlerinin yakın çekimleri.

Salı: Yine, ekranda boğazlanmış ve öldürülen cesetler gösterilmekte. Bu sefer öldürülen bir gangsterin yakın bir görüntüsü de dahil olmak üzere dört ölü beden gösteriliyor.

Çarşamba, perşembe, cuma, cumartesi ... daha fazla ölü insan.

Yedi gün boyunca Rusya’da suç temasına adanmış özel televizyon programlarını izledim (Pazartesi, 10 Ocak 2000’den 16 Ocak 2000 Pazar gününe kadar). Kayıtlı veriler aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 2: Rusya’da Şiddet İçerikli televizyon programlarının yayın düzeni						
Şiddet İçerikli TV Programı	Kanal	Haftanın Günü	Şiddet İçerikli Programların Yayın Zamanı			
			24:00-06:00	06:00-24:00	18:00-23:00	23:00 sonrası
The Police Station	RTR	Pazartesi - Pazar	Evet	Evet	Hayır	Hayır
Crime	NTV	Pazartesi - Pazar	Evet	Evet	Evet	Hayır
Road Patrol	TV-6	Pazartesi - Pazar	Evet	Hayır	Evet	Evet
Petrovka, 38	TV-Center	Pazartesi - Cuma	Evet	Hayır	Evet	Hayır

Tablo 2’de görüldüğü gibi, farklı Rus kanalları, neredeyse tüm hafta boyunca, şiddet ve kaza mağdurlarının belgesel filmleri de dahil olmak üzere, özel olarak suça odaklanan programlar yayınlamaktadır. Bu yayınlar yalnızca akşamları değil, sabah ve öğleden sonra da yapılmaktadır. Bu programlama dönemleri, genç seyircilere oldukça aşıktır.

Tablo 3. Özel Şiddet Temalı Televizyon Programları – Rus Ekranında Şiddetin Görüntüleri ve Mağdurlar			
Şiddet Temalı TV Programı	Kanal	Haftanın günleri	Şiddetin gerçekçi görüntüleri ve şiddet mağdurları (ceset, yara, dahil olmak üzere) kurbanların yakın çekimleri suçlar, insan kanı, vb.)
The Police Station	RTR	Perşembe – Cuma	Evet
Crime	NTV	Pazartesi, Salı, Perşembe, Cuma	Evet
Road Patrol	TV-6	Pazartesi – Cumartesi	Evet
Petrovka, 38	TV-Center	Pazartesi – Cuma	Evet

Bu tablonun çözümlemesi, neredeyse her gün özel bir “suçlu” televizyon programının gerçek cesetlerin, kazaların kurbanlarının ve öldürülen kişilerin fotoğraflarını yayınladığını göstermektedir. Örneğin 10 Ocak ve 13 Ocak 2000 *Crime* (NTV)’de, kanlı cesetlerin yakın çekimleri gösterilmektedir. Kanlar içinde iki cesedi gösteren *The Police Station* Programında hem 13 Ocak hem de 14 Ocak 2000 tarihleri arasındaki programda cesetler daha yakın plandan gösterilmektedir. Benzer belgesel çekimleri 1, 10, 11 ve 13 Ocak 2000 tarihlerinde *Road Patrol* programında gösterilmiştir. (TV-6).

Suç odaklı bu televizyon programlarının yetişkinlere ve saat 10’dan ya da 11’den sonra gösterilmesinin mükemmel bir şekilde kabul edilebileceğini vurguladım. Sonuçta, yetişkinlerin bağımsız tercihi olmalıdır. Ama sabah ve öğleden sonra da küçük çocuklara ulaşabiliyorlar. Elbette, Rusya’da her zamanki televizyon haberlerinde bazı şiddet sahneleri gösteriliyor. Ancak bunlar, özel olarak hazırlanan suç odaklı televizyon programlarında olduğu kadar sıkça ya da saldırgan bir biçimde gösterilmiyor.

4. Televizyon, Film Repertuarı ve Ekranda Şiddet Sorunları

Araştırmamın üçüncü kısmı, Rus televizyonunun film repertuarındaki şiddeti gözleme konusuna adanmıştır. Her hafta, her tür şiddet içeren (ABD, Fransa ve Latin Amerika’dan) düzinelerce film ve dizi var. “ABD ihracatına şiddet hakim. Aynı yıl içinde ABD’de gösterilen 111 programla on ülkeye ihraç edilen 250 ABD programını karşılaştırdık. Ülkede gösterilenlerin %40’ının ve ihraç edilen programların %49’unun ana teması şiddetti. Ülke gösterimlerinin %17’sini ve ihraç edilen programların %46’sını suç/aksiyon dizileri oluşturuyordu ” (Gerbner, 2001, s.135).

Şiddetin gerçekçi imgelerini içeren filmlerin çoğu, saat 22:00’den sonra gösteriliyor, böylece çocuk izleyicisinden kaçınıyor. Bununla birlikte, benzer yapımlar genellikle “çocukların izleme zamanı” sırasında da ortaya çıkmakta. Aşağıdaki 10-16 Ocak 2000’de saat 06:00-23:00 arasında televizyon filmlerinin dökümüne bir bakın:

Pazartesi: Önde gelen Rus televizyon şirketlerinin repertuarı, aşırı şiddet içeren diziler ve filmler içermiyordu. Bir olay sırasında şiddet meydana gelirse, canlandırma şeklinde sunulmaktaydı (örneğin, *Murder, She Wrote* dizisi). Ünlü hit *Highlander* (ORT, 19:00-23:00) neredeyse tamamen şiddetden oluşuyor. Aslında *Highlander*’deki şiddet, korkunç gerçekçilikten yoksundur - bu, masal ve efsanelerden gelen bir şiddettir. Ayrıca, başroldeki iyiyi temsil eden ana karakter, savaş sonunda kötüye karşı zafer kazanır.

Yine de, ABD’de bu film “R” (Kısıtlı) olarak derecelendirilmiştir. Benzer şekilde, *The Legend of William Tell* “fantezi” dizisi Pazartesi gününden cuma gününe kadar “çocuklar için temel televizyon izleme zamanı”nda (17:00-17:40) TV-6’da gösterildi. Bu seride çok fazla şiddet (savaşlar, düellolar, kavgalar, cinayetler) vardı, ama gerçekçi detaylar yoktu.

Salı: 09:45 de, RTR Hong Kong dövüş sanatları filmi gösterdi. Birçok kavgaya ve şiddet vardı, ama gerçekçi detaylar yoktu.

Çarşamba: RTR, saat 9.45’den akşam 11: 45’e kadar bir başka Hong Kong dövüş sanatları filmi yayınladı. Bu film, şiddet sahneleri içeriyordu, fakat gerçekçiliği fazla değildi.

Perşembe: 18:45 ile 22:00 arasında NTV, Richard Donner *Assassins* (1995) Sylvester Stallone’nin başrolünde olduğu bir gerilim filmi gösterdi. Bu film birçok cinayeti sundu ama aynı zamanda bir katili “iyi adam” olarak resmediyordu. Birçok Stallone aksiyon filmi “R” olarak değerlendirildi ancak Rus NTV onları küçük çocuklara açık bir şekilde sundu.

Cuma: Her Cuma saat 21:45’te ORT, Amerikan dedektif hikayesi seri *Colombo*’yu yayınladı. Seri, şiddet sahneleri içeriyordu.

Cumartesi: 19:50’de, NTV “*Bondiana*”: *Dr. No. In America*’nın birinci bölümünü gösterdi. Bond filmleri genellikle “PG” (Ebeveyn Rehberliği) olarak derecelendirilmektedir.

Pazar: 12:05 ile 14:00 arasında ORT, bir Rus filmi *Civil War: Winner* (1976) yayınladı. Bu geleneksel bir Sovyet filmidir ve “kamu düşmanlarına” yönelik şiddet “proletarya diktatörlüğü” olarak resmedilmektedir. 19:00’dan 21:00’e kadar ORT, yazar Luc Besson’un yoğun şiddet içeren korku filmi *The Professional*’ı gösterime aldı. Bu film de Amerika ve Avrupa’da yaş sınırlamaları ile gösterilmişti ancak ORT bunu “çocukların televizyon izleme zamanında” yayınladı. Ayrıca başrol oyuncusunun küçük bir kız olduğuna dikkati çekmek gerek. NTV Gündüz kuşağında, (08:15-09:00), önceki gece yayınlanan Kanada televizyon dizisi *Nikita*’yı yeniden yayınladı. Aynı kanal akşam 20:50 ile 21:50 arasında Rus kriminal dizisi *Cops-2*’yi yayınlamaktaydı. Bu popüler televizyon dizisinin her bir bölümünün açılış fragmanına ölü bir adamın ve kadının yakın çekim görselleri eşlik etmektedir.

Elbette, suç filmlerindeki ve uzun metrajlı filmlerdeki şiddete kıyasla belgeseldeki görüntüler dehşet verici ve şok edici görünmemektedir. Yani, her zaman bir çocuğa: “Korkma, gerçek değil, sinema! O bir gangster değil ve o bir polis değil - o bir aktör ” diyebiliriz. Ancak, küçüklerin psikolojisi ve zihniyeti üzerindeki olumsuz etkisi önemlidir. Son Rus araştırmaları göstermiştir ki:

“Okul çağındaki çocukların video ve televizyon menüleri oldukça monotonudur: her üç film bir aksiyon ya da gerilimdir ve her beşinci erotikdir. (...) Karakterlerin amaç ve güdüleri “ev ve aile”den oldukça farklıdır. Bu amaçlar ve motifler temelde libidonun tatmin edilmesi (%41), cinayet (%17) ve kendini savunma (%17) içerir. (...) Dostluk, hukuk ve onur gibi değerler sadece %3 ile temsil edilmektedir. (...) Şiddet bolluğu, şiddetin çatışmaları çözmenin tek yolunun şiddet olduğunu göstermektedir. Yazarlar, şiddet filmi **Ölüm Sanatı’nın** gösterimi sırasında çocukların tepkilerini gözlemlediler. Bu film çeşitli cinayetler içeriyor. (...) Küçük çocuklar deneyimlenmiş bir şok izliyor. Şiddet sahnelerinin çocuklar üzerinde zararlı bir etkisi olduğu açıktır. Çocuk algısının bir özelliği, ekrandan alınan bilginin gerçek olarak algılanmasıdır. Hem oyunlarda hem de gerçekte, çocuklar medya ekranı aracılığıyla “edinilen” şiddet de dahil olmak üzere gördüklerini sıklıkla taklit ederler. Sonuç olarak, şiddeti, kabul edilebilir bir sosyal davranış modeli olarak ve sorunları çözmek için bir araç olarak algılayabilirler. Bu sonuçlara katılabilir ya da katılmayabilirsiniz, ancak ne çocuk ve gençlerin zalimliği ve suçluluğunun korkunç istatistiklerini inkar edebilirsiniz ne de suçlu küçüklerin çok büyük bir çoğunluğunun suçlarının gerekçeleri arasında “ekran örnekleri veya benzetmeler” öne sürdüğü gerçeğini. (...) Almanya’da, İsveç ve diğer Avrupa ülkelerinde, çocukları ekrandaki şiddete karşı koruyan özel yasalar ortaya çıktı. Rusya’da hala bu tür” hiçbir koruyucu tedbir bulunmamaktadır. (Abramenkova 1999, s.7).

Bir haftalık televizyon programındaki içerik çözümlemem, var olan durumu oldukça iyi temsil etmekte. Birçok Rus sosyolog, film tarihçisi ve gazeteci bakış açımı paylaşıyor.

A. Vartanov şöyle yazar:

“ Gerçekçi detaylar sadece milyonlarca izleyici üzerinde karamsar bir etkiye sahip olmakla kalmıyor, çoğu zaman intikam arzusuna neden oluyor. (...) **Today** (Rusya’nın özel televizyon kanalı NTV - AF’de yayınlanan bir haber programı) gazetesinde gazeteci V. Grunsky, Çeçenya’nın korkunç sahnelerini duygusuz bir şekilde anlatıyor. Bir atışta, bir Çeçen askeri rehinenin eline ateş eder. Bir sonraki atışta adam yardım için yalvarır. Üçüncüsü, Çeçen terörist adamın kafasını kesip koparır. İtiraf etmeliyim ki, onu bile tekrar hatırlatmak korkutuyor. Yine de NTV gibi medeni ve gayretli bir televizyon şirketi bu yüksek dozdaki şiddeti göstermektedir ” (Vartanov, 1999, s. 12).

I. Naidenov şöyle yazar:

“Çeçen bir askerin cesedi - beton bir duvarın altında ezilmiş vücuda yakın çekim. Moskova’da bir patlamanın kurbanı... **Road Patrol, Accidents of The Week,**

Criminal Russia ve benzeri programlar yerli televizyon kanallarını doldurur ve yüksek puanların tadını çıkarır. İnsan bilinçaltının bir olgusu üzerinde spekülasyon yapıyor - izleyiciyi şiddet içeren konulara çekiyorlar. Etkileşimli sorgulamalar, izleyicinin Hindistan'daki bir trenin çarpışmasını izlemeyi bir sanatçının sergisine (...) tercih edeceğini gösteriyor. Road Patrol gibi televizyon programları, bir Avrupa kanalında göremeyeceğiniz cinayetlerin, ulaşım kazalarının ve benzerlerinin ayrıntılarını gösterir” (Naidenov, 1999, s. 1).

E. Ivanova şöyle yazıyor:

“ Televizyon kanallarımız, hemen herhangi bir zamanda, yayınladığı programları, reklamlar, sinema filmleri ile bir çocuğun hassas zihnine zarar verip yaralayarak soğuk, saldırgan bir adam yaratıyor” (Ivanova, 1997, s.28).

K. Tarasov şöyle yazıyor:

“Biyolojik bir yaratık olarak insan gerçek şiddete son derece duyarlıdır. Bu nedenle birçok izleyici şiddet bölümleri izlerken heyecanlanır ve içlerinde neredeyse içgüdüsel bir hayranlık ortaya çıkar (Tarasov, 1997, s. 77). Rusya'daki genç suçluluğu ulusal bir kriz haline geliyor ve pek çok avukat, düşük standartlı aksiyon filmlerini suç katalizörü olarak etiketliyor (Tarasov, 1997, s. 78).

Suç temalı televizyon programlarını ve filmleri yasaklayarak mı tepki göstermeli ve aynı zamanda video-CD, DVD ve CD-ROM disklerinin şiddet temelli oyunlarla satışını yasaklamalı mıyız? Kesinlikle değil. Bir yetişkin kitlesinin Rusya'da ve yurtdışında suç durumunun ne olduğunu bilme hakkı vardır. Ancak zihinleri hassas ve duyarlı olan 10-12 yaş altı çocuklara ekranda şiddet açık olmamalıdır. Bu nedenle, şiddet, kaza ve savaşları içeren filmler ile televizyon programları gece gösterilmeli ve sabah ve gündüz kuşağında tekrarlanmamalıdır.

Rusya bugün birçok sorunla karşılaşılıyor, ancak çocukluğun barışçıl yanılmasını korumak ve kırılgan esenliğini yok etmemek için daha fazla çaba sarf etmek gerekiyor. Neyse ki, on yaşın altındaki çocuklarımız genellikle politik ve ekonomik krizlerimize kayıtsız kalmaktadırlar. “Çocukların televizyon izleyebileceği zamanlarında” animasyon çizgi filmler ve neşeli komediler izlemeyi hak ediyorlar – suçlu vahşetini değil.

5. Ekranda Rus Gençler ve Şiddet: Uygulama ve Değerlendirme

Modern Rusya'da medya ekranındaki şiddetin ilk çalışmalarından biri olarak ekranda gençlik ve şiddet ile ilgili bir tartışmanın olduğunu çünkü

Rus televizyon kanallarının sık sık şiddet içerikli filmler ve televizyon programları gösterdiğini ileri sürmektedir. Taganrog Devlet Pedagoji Enstitüsü'nde, Taganrog lisesi'nin ilk dersinde 16-17 yaşlarında 430 öğrenciye bir anket uyguladım ve verilerini derledim. Çoktan seçmeli ("kapalı") bir anket formu kullandım çünkü çoğu genç, kural olarak, medya seçimleri konusundaki görüşlerini tam olarak veya hızlı bir şekilde belirleyemiyor. Ayrıca, "kapalı" bir anket uygulaması daha kolaydır ve tamamlanması daha az zaman alır. Anket üç kısma ayrıldı: Birinci bölümde, Ekrandaki Şiddet: Genç Yönelimler ve Tercihler; İkinci bölümde Ekrandaki Şiddete Karşı Genç Tutum: Nedenleri ve Sonuçları; ve üçüncü bölüm Ekrandaki Gençler ve Şiddet: Durumsal Testler.

5.1. Ekrandaki Şiddet: Genç Yönelimler ve Tercihler:

Gençlere kırk Rus ve yabancı filmde oluşan bir liste verildi. Bunların yaklaşık yarısı popüler komediler ve şiddet içermeyen melodramlardı, diğer yarısında (gerilim filmleri, korku filmleri, kriminal konular ve savaş destanları) çoğunlukla şiddet önemli bir rol oynamaktaydı. Bu filmler sık sık televizyonda gösterildiğinden ve videoda sunulduğundan, şiddete maruz kalan gençlerin bu ikinci, daha şiddetli yarısını tercih edeceğini söyleyebiliriz. Benzer şekilde, gençler arasında popüler olan bilgisayar oyunlarının bir listesi derlendi. Kavgalar ve ateş etme (*Doom*) ile dolu oyunları seçen bir gencin ekranda da şiddet görmeyi normalleştirdiği düşünülebilirdi. Ekrandaki şiddete karşı gençlerin tutumunun dolaylı bir açıklamasından sonra, 3, 4 ve 5 numaralı sorularla hangi filmlerin, hangi televizyon programlarının ve hangi ülkelerin bilgisayar oyunlarının, türlerinin ve temalarının daha çok şiddet içerdiğini öğrenmek mümkün olabilecekti. Kırk bir ülke örneğinde, pek çok Afrika, Asya ve Güney Amerika ülkesi yoktu çünkü onların film ya da televizyon endüstrisi Rus pazarına ulaşmamıştı. Hangi tür tema temalı bileşenlerine en sık şiddet sahnelerinin eşlik ettiği bilgisini izleyicilerden öğrendikten sonra, gençler arasındaki en popüler film karakterleriyle ilgili 6, 7 ve 8. sorulara devam ettim. Bu amaçla sunulan film listesi yalnızca şiddet içeren yapımlardı. Bir gencin Amerikan gerilim filmlerini ve korku filmlerini tercih etmesi durumunda en sevdiği karakterlerin arasında Terminatör veya Rambo gibi kahramanlar olurdu. Bir gencin en sevdiği karakterleri bilerek, en hoş karakter özellikleri arasında güç, cesaret ve özgüven olduğunu varsaydık (n = 7). Böyle bir tercihi yapan birçok öğrenci, kahramanlarını davranış ve dünya görüşüne benzetmek isterdi (n = 8).

5.2. Ekranada Şiddete Karşı Gençlerin Tutumu: Nedenleri ve Sonuçları

Doğrudan sorgulama yoluyla, ekranada şiddet sahnelerine çekilen ve çekilmeyen öğrencileri inceledik. Anketin ilk bölümünde gençlerin

şiddet içeren filmler, şiddet içeren bilgisayar/video oyunları ve şiddet kahramanlarını (Terminatör veya Rambo gibi) tercih etmeleri durumunda bu soruya vereceği cevap olumlu olacaktır. Bu sorunun cevabına göre, gençler, kendilerini şiddet sahnelerine çeken veya iten faktörleri seçtiler. Bir gösteri ya da rekreasyonun eğlence değerinin ilgi çeken kısmı, kan, şiddet ve suç korkusunun ise izleyiciyi iten kısmı olduğu varsayılabilir. Sinema salonlarındaki sayısız gözlemden yola çıkarak, ekranda şiddete maruz kalan gençlerin (üç ya da daha fazla) sinemaya gidenler olacağını düşündük. Daha sonra ekranda şiddeti izlemelerinin nedenlerini ve sonrasında psikolojik durumları ile ilgili sorular sorduk. Gençlerin psikolojisi (kendini olumlama isteği, olgun görünme vb.) göz önünde bulundurulduğunda, gençlerin büyük çoğunluğunun, ekranda şiddete şahit olduklarında üzüldüklerini ya da acı hissettiklerini itiraf etmeleri beklenemezdi. Gençler sıklıkla bu izlemelerini onları etkilemediğini vurguladı. Gençlerin şiddet sahnelerini hatırlamamaları ya da bunları tartışmayı istememeleri doğaldır, ancak eğer tartışılırsa bunu arkadaşlar arasında yapmayı tercih ederler. Bir gencin psikolojisi, ailesini muhatap olarak görmesine izin vermez.

5.3. Ekrandaki Gençler ve Şiddet: Durumsal Ölçümler

Araştırmanın bu bölümünde, gençler varsayımsal oyun durumlarıyla karşılaştılar. Soruların bazıları -örneğin evcil hayvanların isimlendirilmesi ile ilgili bir soru- önemsiz gibi görünebilir. Ancak bunlar, daha ciddi sorular arasında gençleri rahatlatmak için bilerek eklendi. İlk soru, ıssız bir adaya hangi filmin götürüleceğini soruyordu. Bu soru birinci bölümün ilk sorusunu bir nebze de olsa yineledi. Sadece hayal gücüne sahip olan bir genç, uzun bir süre boyunca elinde tek bir film olması söz konusu olduğunda tercihlerini bir şekilde değiştirebilir. Yani, şiddet içeren filmleri izlemeyi tercih eden bir kişinin illa *Rambo*'yu seçmesi ve ıssız bir adada onu yanında tutmayı seçmesi gerekmez. İkinci soru evcil hayvanlarının isimlerini seçmek gibi komik bir durumla ilgiliydi. Bu soru, gençler arasında film karakterlerinin popülerlik derecesini dolaylı olarak keşfetme olanağı sağlamıştır. Üçüncü soru, doğrudan doğruya gençlerin ekrandaki şiddet sahnelerine tepkilerini sorgulamaktaydı. Bu soru, ikinci bölümdeki bir soruyu kasıtlı olarak tekrarlamaktadır, çünkü ekranda şiddet sahnelerini seven gençlerin, şiddet gösterildiğinde televizyonu kapatmayacağı varsayılmıştır. Durum bu olunca, gençlere ekrandaki şiddet sahnelerinde rol almak isteyip istemedikleri soruldu. Ekranda şiddeti reddeden bir gencin şiddet içerikli bir film üretiminde yer almak istemeyeceği varsayıldı. Beşinci soruyu toplumdaki saldırganlık ve şiddetin nedenleri ve etkileri ile aynı zamanda ekrandaki şiddetin yasaklanması üzerine bir tartışma oluşturdu.

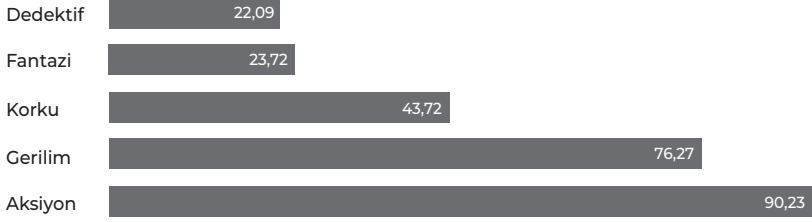
Bu soruda, anketin önceki bölümlerine verilen yanıtların doğrulanması da amaçlanmıştır: Ekrandaki şiddet sahnelerini izlemekten zevk alan bir kişi, muhtemelen gerçek hayatta suçun artmasının nedeni olarak böyle bir şiddete işaret etmeyecek, ya da şiddetin etkisine dikkat çekip sansür talep etmek gibi şeyler yapmayacaktı. Son olarak, çocukların ekranda şiddet sahnelerini izlemelerine izin verilmesi gereken yaş soruldu. Ekranda şiddete maruz kalan gençler mümkün olan en düşük yaşları seçtiler ya da herhangi bir yaşa karşıydılar.

5.4. “Rus Gençleri ve Ekrandaki Şiddet” Testinin Sonuçları

Temelde şiddet içeren ekran yapımlarının popülerliğini belirlemeyi amaçlayan bu çalışma, gençlerin gerçek tercihlerini dikkate almayı ve popüler olan ve dolayısıyla en yüksek ahlaki ve psikolojik etkiye sahip olan filmlere, türlere ve temalara dikkat etmemize yardımcı olmayı hedeflemektedir. Bunun yanı sıra, farklı türlerin, ülkelerin ve temaların yapımlarını ekranda şiddet ile ne ölçüde ilişkilendirdiklerini belirlemeyi de amaçlayan çalışma popüler film karakterlerinin ana özelliklerini ortaya çıkarmak - onlara benzetilmek isteyenler de dahil olmak üzere, yeni moda ve eğilimleri göz önünde bulundurarak ekrandaki şiddet sahnelerinin gençlere çekici gelen öğelerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Filmlerin farklı işlevlerini göz önünde bulundurmak, (eğlence işlevi, kimliklenme işlevi gibi) gençlerin ekrandaki şiddete eğilimlerinin nedenlerini ve bu sahnelere yönelik tutumlarını daha net görmemizi sağlamaktadır.

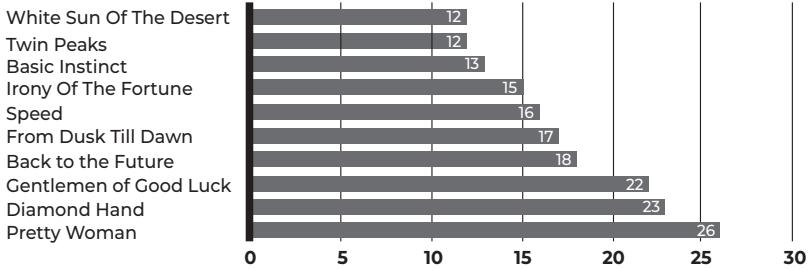
5.5. Ekrandaki şiddet: genç yönelimler ve tercihler

Tablo 4’deki veriler ışığında, en çok izlenen 10 popüler filmde sadece 4’ünün şiddet içerdiğini (*From Dusk Till Dawn*, *Speed*, *Basic Instinct*, *Twin Peaks*), en çok izlenen üç tanesinin melodram (*Pretty Woman*) ve komediler (*Diamond Hand*, *Gentlemen of Good Luck*) olduğunu açığa çıkarmaktadır. Robert Rodriguez’in sert gangster dramaları ve korku filmlerinden oluşan bir parodisi olarak “*Dusk Till Dawn*” filminin hayranları olan gençlerin oranı, %17’yi geçmezken, *Pretty Woman*, gençlerin %26’sı tarafından tercih edildi. Bu sonuçlara göre, ekran şiddetinin ekran komedileri kadar popüler olmadığı sonucuna varabiliriz. Bu arada, Rus komedileri *Diamond Hand* 76.7 milyon bilet ile en çok izlenen filmler arasında üçüncü sırada ve *Gentlemen of Good Luck* 65 milyon bilet ile en çok izlenen filmler arasında onikinci sıradaydılar. (Ç.N. Rus gençlerin izledikleri Amerikan yapımı filmlerin sayısı ve izlenme oranı çok gibi görünse de, az sayıdaki Rus filminin yabancı filmler kadar izleyici topladığı görülebilir. ABD %59, Rusya %41)

Şekil 1. Rus Gençlerine göre Filmlere, Televizyon Programlarına ve Bilgisayar Oyunlarında Şiddete En Çok Eşlik Eden Tema (Oranlar % göstermektedir).

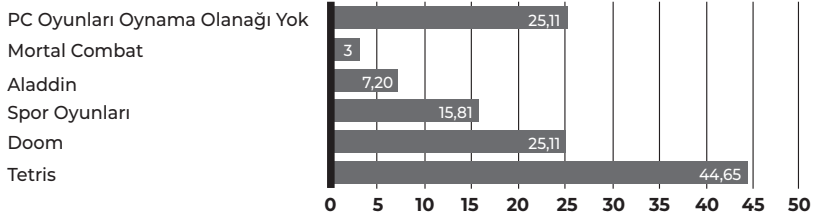
Karşılaştırmalı bir çözümleme gerçekleştirilecek olduğunda, gençlerin en sevdikleri filmler ile kahramanları arasında bazı farklılıklar olduğu görülmektedir. Katılımcıların %16.97'si *From Dusk Till Dawn*'dan hoşlanırken, ana karakterleri –katiller- seyircilerin %26.27'si için popülerdi. Aynı durum televizyon dizisi *Twin Peaks* söz konusu olduğunda da doğrudur: izleyicilerin %37.67 kahramanı ve %12.32'si sadece filmin kendisini sevdi. Gençler yukarıda söz edilen film karakterlerinin dünya görüşünü (%19.76), davranışını (%12.32), kıyafetlerini (%9.69), işini (% 8.60) ve insanlara karşı tutumunu (% 7.99) taklit etmek isterler. Gençlerin düşük bir yüzdesi bu soruyu cevaplamayı seçmiştir çünkü birçok genç bu soruyu çocuksu bulmuş ve “yalnızca çocuklar için” olduğunu kabul etmiştir. Bazı geribildirimlerde “birilerini taklit etmek için çok yaşıyım” yazıyordu.

Şekil 2. Rus Gençlerinin Sinema Filmi Seçimleri (Oranlar % göstermektedir)

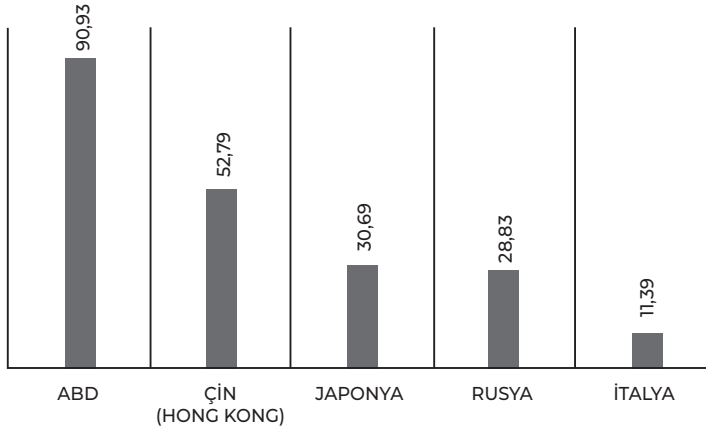
Gençlerin şiddet içeren bilgisayar oyunlarına karşı tutumları ile ilgili olarak (Şekil 3'te). *Tetris* ilk sırada yer almaktadır (%44.65) ve herhangi bir şiddet sahnesi içermemektedir. Diğer yandan, *Doom*, şiddet temelinde bir oyun

olmasına karşın, *Tetris*'in popülerliğinin ancak yarısını elde edebilmiştir (%25.11). Bu arada, Rusya'da, her ailenin bir bilgisayarı olmadığı, bilgisayar oyunlarına gençlerin erişiminin sınırlı olduğu belirtilmelidir.

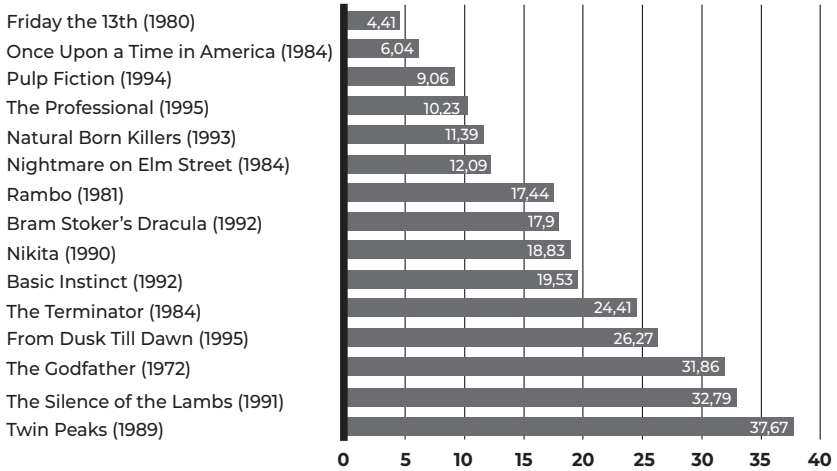
Şekil 3. Rus Gençlerinin En Sevdikleri PC Oyunları (Oranlar % göstermektedir)

Çözümlemelerin bu bölümü, gençlerin hangi ülkelerin şiddet dozu en yüksek ekran yapımları ürettiklerini bildiklerini önermiştir. Birleşik Devlet ve Hong Kong birincil üretim merkezleriydi. Gençler, 1990'lardaki ekran şiddetinin Rus medyasında da yaygınlaştığına dikkat çekmektedir. Avrupalı bir ülkenin (oyların %11.39'u ile 5'inci sıraya yerleştirilen İtalya hariç), gençlerin ekran şiddetine liderliğinin tanımlanmamış olması dikkat çekicidir. Bu, yalnızca Avrupa ekran üretiminin "barışçıl" karakteri ile değil, aynı zamanda Avrupa ülkelerinden (İtalya ve Fransa hariç) üretimlerle Rus bağlantılarının yokluğuyla da açıklanabilir.

Şekil 4. Rus Gençlerinin Medya Üretici Ülkeler Tahminleri (Oranlar % göstermektedir)

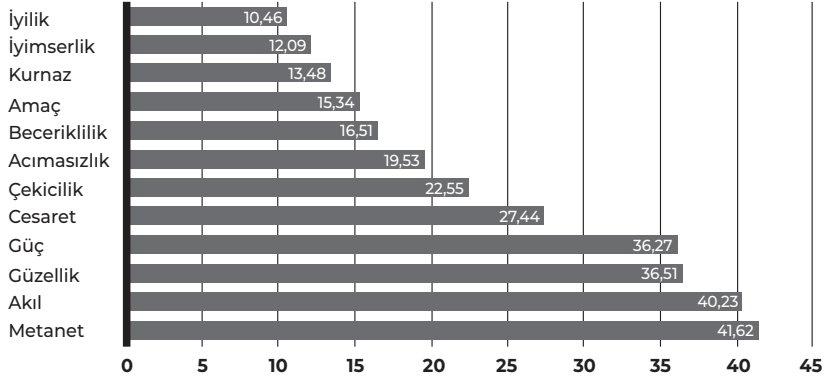
Araştırma, Rus gençlerin ekran şiddetinin türlerini ve temalarını iyi bir şekilde ayırt ettiğini göstermektedir: aksiyon, drama, korku, suç, savaş, bilim kurgu, psikolojik vb. (Şekil 5 ve Şekil 6) çözümlenmeleri daha da ilginç sonuçlar gösteriyor: Rus gençler “*twin peaks ve the silence of the lambs*” gibi filmlerdeki “iyi” karakterleri beğendiler ve şiddet içeren sahneleri olan filmlerin “kötü” karakterlerini - *The Godfather* (%31.86), *From Dusk Till Dawn* (%26.27), *Terminator* (%24.41), *Natural Born Killers* (%11.39).

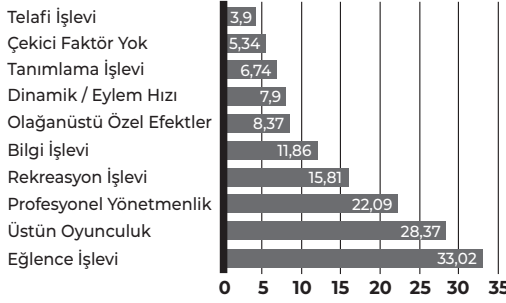
Şekil 5. Rus Gençleri Tarafından Takdir Edilen Şiddet Filmleri Kahramanları (Oranlar % göstermektedir)

Gençler arasında Karakter özellikleri arasında hayranlık duyulan “metanet” (%41.62), “zeka” (%40.23), “güç” (%36.27) ve “zalimlik” (%19,53) vardı. “İyilik” sadece gençlerin oylarının %10.46’sını topladı. Bu bulgular bence, bu genç izleyicilerin ekrandaki şiddetten olumsuz etkilendikleri düşüncesini destekliyor.

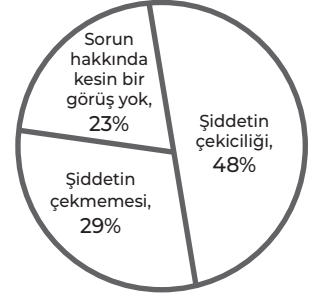
Ekrandaki şiddete ilişkin olarak gençlerin tutumlarına, bu tutumların nedenleri ve sonuçlarına bakıldığında, veriler gençlerin %48.14’ünün şiddet olayına maruz kaldığını, %28.84’ünün şiddete karşı olumsuz bir tutum sergilediğini ve %23.02’sinin de bu konuyla ilgili bir tutum geliştirdiğinden emin olmadığını göstermektedir. Ayrıntılı bir çözümleme, gençlerin kendi değerlendirmelerinin gerçek ekran seçimlerine karşılık geldiğini kanıtlamaktadır. Bu tip ürünlerin üretimini destekleyen ekran şiddeti destekçisi gençlerin oranı %48’i bulmasaydı, şiddet filmlerinin ya da bilgisayar oyunlarının hiçbiri %40’lık popülerlik sınırını aşamazdı.

Şekil 6. Rus Gençleri Tarafından Takdir Edilen Şiddet Filmleri Kahramanları (Oranlar % göstermektedir)

Şekil 7. Rus Ekrandaki Şiddete Karşı Tutumları (Oranlar % göstermektedir)

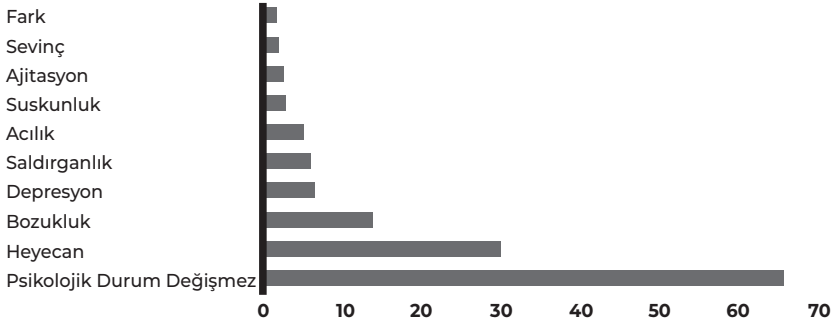
Şekil 8. Rus Gençleri Ekran Şiddetine Çeken Faktörler (Oranlar % göstermektedir)

Gençlerin hepsi ekran şiddetini çekici bulmaz, ekran şiddetini “çekici bulmayan” gençlerin (%28,84) çoğunluğu aslında başka bir seçenek olduğunu göstermektedir. Şiddetin çekilenlerin oranı da yaklaşık %30’dur. Gençlerin sadece %5,34’ü, ekran şiddetindeki hiçbir şeyin kendilerine hitap etmediğini ve geri kalanı da bazı etkenlerin (örneğin, oyunculuk veya özel efektler) kendilerini televizyon setine çektiğini iddia etmiştir.

Gençlerin ekrandaki şiddeti sevmeme nedenlerinin en yaygın olanı suçların artması üzerindeki etkisi olarak öngörülmektedir (%30,46). İkincisi, şiddet, nefret, şiddet korkusu ve hoş olmayan duygular yaşama isteksizliğinin kanlı ayrıntılarına ilişkin iğrenme duygusudur (%14,65). Katılımcıların %8,60’sı

her türlü şiddete karşı nefret duyduğunu ifade etmiştir. Bir kısım katılımcı da (%8.13) her türlü şiddetten korktuğunu dile getirmiştir. Olumsuz duyguları yaşamak istemediğini ifade eden küçük bir kesim de (%3.95) bulunmaktadır.

Rus gençlerin ekran şiddetini nasıl izlemeyi tercih ettiğine türüne bakıldığında, büyük bir çoğunluğun arkadaşlarıyla izlemeden yana olduğunu (%54.88), zaman zaman kız erkek arkadaş ayırımı yaptıklarını (%22.79), bazılarının yalnızlığı yeğlediğini (%21.16), pek azının ebeveynler ile izlemek istediğini (%17.44) ve küçük bir kısmının ise (% 14.88) herkesle birlikte izleme yapabileceğini belirttiğini görmekteyiz. Katılımcıların büyük bir bölümü (%62.32) yapacak başka bir şey olmadığı için ekran şiddetine maruz kaldığını ifade etmektedir. Katılımcılar, iyi bir duygu durumu (%26,27), kötü duygu durumu içinde olduğu için (%11.39) ya da ebeveynleriyle anlaşmazlık yaşadığı için (%5.81) de ekran şiddetine maruz kalmaktadır.

Şekil 9. Rus Gençlerin Ekran Şiddetini İzledikten Sonra Kendilerini Buldukları Psikolojik Durumlar (Oranlar % göstermektedir)

Gençler televizyon izlemeyi ve arkadaşlarıyla birlikte tartışmayı tercih eder. Verilere göre gençlerin %22.79'si dinleyicilerin görüşlerini düzenli olarak tartışmaktadır. Ekrandaki şiddette böyle bir durum söz konusudur.

Ebeveynler, her iki durumda da, gençlerin %17.90'ı ile muhatap olarak hareket etmiştir. Gençlerin ekranda şiddet gördükten sonra kendilerini buldukları temel duygu durumlarının rahatlıkla yansıtmaktadır.

Katılımcıların çoğunluğu duygudurumlarının değişmediğini iddia etmekte ve yalnızca az sayıda katılımcı (% 4-% 5) saldırgan bir tutum veya acı içinde olduklarını itiraf etmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (% 65) ekrandaki şiddeti uzun süreli hatırlama eğiliminde değildi ve %33'ü bu şiddet görüntülerinin hemen unutulduğunu ifade etmektedir. Gençlerin yalnızca %6.27'si ekran şiddetinin kendilerinde uzun süre kalıcı etkiler bırakıp anımsandığını ifade etmiştir.

Tablo 4: Rus gençleri ekran şiddeti ne kadar süre hatırlıyor	
Ekrandaki şiddet sadece kısa bir süre için hatırlanır	%65.58
Ekrandaki şiddet hemen unutulur	%33.95
Ekrandaki şiddet uzun zamandır hatırlanıyor	%6.27

Tablo 5: Rus Gençlerin Ekrandaki Şiddeti Tartışmaya Yönelik Tutumları	
Ekrandaki şiddet bazen tartışılmaktadır.	%63.48
Ekrandaki şiddet düzenli olarak tartışılmaktadır.	%22.79
Ekrandaki şiddet asla tartışılmaz	%13.73

Tablo 6: Rus Gençlerin Ekrandaki Şiddeti Tartışmayı Seçtikleri Taraflar	
Arkadaşlar	%64.18
Ebeveynler	%17.90
Herkes	%12.09
Erkek Arkadaşı / Kız Arkadaşı	%5,81

Gençler ve ekranda şiddet durumların değerlendirme sonuçlarına göre, ekran şiddetini sevmelerine karşın, gençlerin %48.14'ünün yalnızca *Temel İçgüdü* veya *Kuzuların Sessizliği* filminin bir videokaseti ile ıssız bir adaya gitmeyeceklerini ileri sürmektedir. Ekran tercihlerinde ilk sıralarda Amerikan komedisi *Pretty Woman* (özellikle kızlar tarafından tercih edildi) ve Rus komedileri *Diamond Hand* ve *Good Luck Beyler* tarafından tekrarlandı. Şiddet filmlerinden seçilen *From Dusk Till Dawn* (3.95%), *Pretty Woman*'dan dört kat daha az değerlendirmeye alınmış görünmektedir.

Tablo 7: Rus Gençlerin İssiz Bir Adaya Götürecekleri Filmler	
<i>Pretty Woman</i> (USA, 1990)	%16.04
<i>Gentlemen of Good Luck</i> (Russia, 1974)	%10.23
<i>Diamond Hand</i> (Russia, 1969). 9.06%	%9,06
<i>Irony of the Fortune</i> (Russia, 1975).	%4.18
<i>From Dusk Till Dawn</i> (USA, 1995).	%3.95

Gençlerin evcil hayvanlarına vermeyi düşündükleri film karakterleri isimleri bile aslında ekran şiddetinin bir yansıması sayılabilir. Gençlerin büyük bir çoğunluğu içinde şiddet öğeleri bulunan filmlerin kahramanlarının isimlerini evcil hayvanlarına vermekte bir sakınca görmemektedir.

Tablo 8: Film Karakterlerinden Esinlenen Favori Evcil Hayvan İsimleri	
Fantomas	%19.59
Batman	%12.79
Dracula	%9,53
Angeliques	%9.06
Superman	%7.67

Ekrandaki şiddetten hoşlanmayan gençlerin oranı % 30'dur ve şiddet içeren programlara karşı harekete geçmeye yönelik tutumları yansıtan verilere göre katılımcıların yarısından fazlasının (%59.53) ekran şiddetine yönelik kaygılarını göz ardı edeceğini göstermektedir. Ancak bunun karşılığında bir şey beklemedikleri de görülmektedir.

Tablo 9: Ekrandaki Şiddete Karşı Gençlerin Tepkileri	
Sakin İzlemeye Devam Etme	%36.51
Televizyon İzlerken Yiyecek Tüketme	%20.46
Televizyondan Uzaklaşma	%18.37
Sesi Kısma	%16.37
Televizyonu Kapatma	%10.46

Katılımcıların yalnızca %7,67'si ekran şiddetinin olumsuz etkileri olmadığını ifade etmiş ve şiddet içeren sahnelerle ilgili hiçbir şey yapmamıştır. Bu sonuçları değerlendirirken, Rusya'daki ekonomik durumun büyük ölçüde bu sonuçları etkilediği görüşündeyim. (Ç.N. Ayrıca verilere bakıldığında, katılımcıların oyunculuk konusundaki tercihlerinin genel anlamda %79,76'nın olumlu, %31,38 olumsuz olduğu görülmektedir.)

Tablo 10: Şiddet İçeren Filmlerde Oyunculuğa İlişkin Rus Gençlerin Tepkileri	
Dolgun ücret karşılığı katılır	%59.53
Herkese hava atmak için katılır	%20.23
Oyunculuk yeteneği olmadığı için katılmaz	%14.41
Erotik sahneler nedeniyle katılmazdım	%9.30
Ekrandaki şiddete duyulan tiksinti nedeniyle katılmazdım	%7.67

70

Çocuk ve
Medeniyet
2018/1

Toplumdaki şiddet ve saldırganlığın ardındaki nedenler konusunda gençler şiddetin tüm insanların doğasında olduğunu (%45.11) ifade ederek ayrıca şiddeti psikolojik hastalıklarla ilintilendirmiştir (%38,60). Gençlerin %18.37'si toplumdaki şiddet ve saldırganlık nedenini materyal eşitsizliğine

Alexander Fedorov

bağlarken, bu ekrandaki şiddetin toplumsal şiddete dönüştüğünü ifade edenlerin oranı %3,25'te kalmaktadır.

Ekran şiddeti, psikotik davranışları olan kişilerde suç oranının artmasına yol açar	%35.58
Ekrandaki şiddet, suçta küçük bir artışa yol açar	%33.02
Ekrandaki şiddet, suçun artmasına yol açmaz, çünkü suçlar sinema ve televizyonun icadından önce de vardır	%16.04
Ekrandaki şiddet şüphesiz suç oranının artmasına yol açmaktadır	%14.18
Ekrandaki şiddet, suçu artırmaz çünkü insanları tiksindirir	%4.18

Eldeki veriler hedef kitlenin bu yönelimini doğrulamaktadır: Katılımcıların % 33.58'i sadece psikolojik olarak hasta insanların ekran şiddetinden etkilendiğine inanmaktadır. % 33.02 bu etkinin önemsiz olduğunu düşünüyor ve gençlerin yalnızca %14.18'i ekran şiddetini göstermenin gerçek hayattaki şiddette artışa yol açtığını düşünüyor. Bu tür dağınık bir bakış açısı, belki de gençlerin ekran içi şiddete karşı tutumlarının henüz kesin olmadığını göstermektedir.

Eldeki verilere göre, ekran şiddetini çekici olarak olarak değerlendiren gençler hiç şüphesiz ekran şiddetine ilişkin hiçbir kısıtlama istememişlerdir (%48.60). Katılımcıların %20.23'ü şiddet sahnelerinden en şiddetli olanların engellenebileceğini düşünürken, % 12,79'u ekran şiddetinin yasaklanması gerektiğini düşünmüştür. Verilere göre, katılımcıların % 33.02'si ekran şiddeti konusunda bir çeşit kısıtlama istemiştir.

Ekrandaki şiddetin var olan düzeyi kabul edilebilir durumdadır	%48.60
Sadece en şiddetli sahneler yasaklanmalıdır	%20.23
Ekrandaki şiddet, insanları saldırgan hale getirdiği için yasaklanmalıdır	%12.79
Çocukların ekran şiddetini izlemelerine izin verilmemelidir çünkü sadece yetişkinler içindir	%11.16
10 yaşın altındaki çocukların ekran şiddetini izlemelerine izin verilmemelidir	%5.11
15 yaşın altındaki çocukların ekran şiddetini izlemelerine izin verilmemelidir	%3.95
Daha fazla ekran şiddeti kimseye herhangi bir zarar vermeyecektir	%3.02

Katılımcıların yalnızca %3.02'si Rusya'da daha fazla ekran şiddetinin sakıncası olmadığı düşüncesindedir. Buna karşın, çocuklarının ekran şiddetini izlemesine izin verecek yaş söz konusu olduğunda, doğumdan itibaren bir yasaklama olması gerektiğini düşünen katılımcıların oranı %35.58, 10 yıl diyenlerin oranı %38,37 ve 15 yıl ile sınırlayanların oranı % 25.34'e ulaşmaktadır. Bu açıdan bakıldığında genel olarak ekran şiddetini izlemeye yönelik yaş kısıtlamalarına ve gelecekteki çocuklara yönelik yaş kısıtlamalarına ilişkin büyük bir fikir ayrılığı olduğu ortaya çıkmaktadır. (Ç.N. Katılımcılar özette ekran şiddetine maruz kalmayı seçmekte ancak bunu gelecekteki çocuklar için sakıncalı görmekteler). Bu noktada, bir sansür rolü üstlenen katılımcıların %11.16'sı tüm çocuklar için ekran şiddetini yasaklamayı ya da belli bir yaş sınırı konulması gerekliliğini dile getirmektedirler. Verilere göre, 10 yaşından küçük çocukların izlememeleri gerektiğini düşünenlerin oranı % 5.11 ve 15 yaşından küçük çocukların ekran şiddetini izlememeleri gerektiğini düşünenlerin oranı ise % 3.95'tir. Anne-baba olarak davranmaları beklendiğinde görüşlerinin daha da katı hale geldiği görülmektedir. Katılımcıların %38.37'si çocuklarının şiddeti 10 yaşından sonra takip edebileceğini ve %25.34'ü ise çocuklarının şiddeti 15 yaşından sonra izlemelerine izin verilebileceğini belirtti. Bu verilere göre, katılımcıların % 35.58'i çocuklarının herhangi bir yaşta ekran şiddeti ile karşılaşmasını izlemeye hazırды.

Araştırma sonuçlarına göre, *Rus Gençleri ve Ekran Şiddeti* çözümlenmelerinden Rus gençleri üzerindeki ekran şiddetinin etkisinin oldukça önemli olduğu sonucuna varılabilir. Gençlerin yaklaşık yarısı ekrandaki şiddet gösterimleriyle ilgili olumlu düşünmekteydi: Filmler, televizyon programları ve ekran şiddeti içeren bilgisayar oyunlarından hoşlanıyorlardı ve "kötü adamlar" da dahil olmak üzere karakterlerin hayran kitlesini oluşturmaktaydılar. Katılımcıların üçte biri, ekran şiddetinin kendilerini çekmediğini iddia etmelerine karşın, ekrandaki şiddet konusundaki düşüncelerinden pek emin değildi. Gençlerin yalnızca %18'i, görüşlerini ebeveynleriyle tartışıp ve paylaşmaktaydı. Rus okullarının ekranda şiddet ile izleyici çocuklar ilişkisi üzerindeki etkisi minimaldi. Bütün bunlar hiçbir önlem almayı gerektirmiyordu çünkü 1980'lerden beri ekranlardaki şiddet Rus toplumuna daha fazla girmeye başlamıştı. Bu yüdzen Rusya kitle iletişiminde *Çocuk Hakları Sözleşmesi* çalışmaz. Video veya PC oyunlarını izlemek ve satmak için etkili bir derecelendirme sistemi yoktur. Bazı tutkulu öğretmenlerin çabalarına rağmen, okullarda, kolejlerde ve üniversitelerde medya eğitimi nispeten yetersiz kalmaktadır.

6. Bilgisayar / Video Oyunları: Medya Şiddeti ve Rus Genç İzleyici

J. L. Sherry'nin yayınlanmamış araştırmasına dayanarak, L.Bensley & J.Van Eenwyk ana video oyunları ve çocukla ilgili kuramlara bir sonuç

sunmaktadır: “İlk olarak, psikolojik sosyal öğrenme kuramı, en azından bazı saldırganlıkların benzer şekilde saldırgan davranan bir modeli gözlemleyip taklit ederek öğrenildiğini ileri sürmektedir. Saldırgan video oyun karakterleri, TV karakterlerine benzer şekilde, saldırgan davranışlar için model olarak kullanılabilir. (...) Bu kurama göre, bir video oyununda şiddeti gözlemlenmenin ve üretmenin saldırganlığı arttırması beklenmektedir.

Kışkırtma kuramına göre video oyunu oyuncusu zaten saldırgan bir eğilime sahipse veya öfkeleniyse, o zaman kışkırtıcı bir video oyunu oynamanın getirdiği enerji ve genel bir yoğunluk artışından dolayı dozu arttırılmış bir saldırganlığa neden olabilir. Bu kurama göre, şiddet içeren video oyunlarının saldırganlığı başka bir nedenden kaynaklanan bir öfkenin var olduğu ve saldırgan davranışların gözlemlendiği durumlarda, saldırganlığın arttırması bekleniyor.

Üçüncüsü olarak, bilişsel kurama göre, şiddetli video oyunlarının beyindeki ilgili bilişsel yapıları aktive edeceğini ve diğer saldırgan davranışları arttırarak gelen her tür uyarının “saldırgan” bir düşünce yapısı ile algılanacağını, bu durumun da saldırgan davranışları daha da arttıracağını ortaya koymaktadır. Örneğin, bu kurama göre, saldırganlık düşünceleri uyandırılmış, (öncelenmiş) olan birinin, karşılaştığı belirsiz bir davranışı saldırgan bir bakış açısı ile yorumlama ve buna göre cevap verme olasılığı daha yüksek olabilir.

Dördüncü olarak, arınma-katarsis kuramı, şiddet içeren video oyunlarının saldırgan düşünceler ve duygular için güvenli bir sağılım oluşturabileceğini öne sürmektedir.

Beşinci olarak, Dürtü Azaltma Kuramı (drive-reduction theory), arınma kuramına benzer şekilde, şiddet içeren video oyunlarının saldırganlığın yönetiminde yararlı olabileceğini öne sürmektedir. Bu kurama göre, çok stresli veya sınırlı olan kişiler duygusal dengelerini yeniden kurmak için şiddet içeren video oyunları oynayabilirler, böylece “gerçek yaşamdaki” saldırganlık davranışlarını azaltabilirler.

Bütüncül model (Integrative model) Bilişsel önceleme ve kışkırtma kombinasyonunun kısa vadede ilk uyarılmanın yıprattığı zayıflığa dayanan saldırganlık etkilerini en yüksek düzde yansıttığı düşüncesine dayanmaktadır” (Bensley, Van Eenwyk, 2000, s.4).

1970’lerde ilk kez tanıtilen video oyunları, nispeten yeni bir buluştur. Ancak “1996’da gerçekleştirilen bir araştırmada gençler arasında erkeklerin %68’i ve kızların %30’unun okul dışı etkinlikleri arasında “video oyunları oynamak” bulunmaktaydı. (...). Hem erkekler hem de kızlar şiddet

içerikli oyunları tercih ediyorlar, erkekler insan zorbalığını içeren oyunları tercih ederken, kızlar, şiddetin fantazi ya da karikatür biçimini ön plana çıkarmaktaydı (Bensley, Van Eenwyk, 2000, s.3). E.F. Provenzo'nun (Provenzo, 1991) çalışmasında da aynı sonucu bulabiliriz: 1988 yılında en popüler 47 video oyunundan 40'ı ana tema olarak şiddeti içermekteydi.

Amerikan bilim adamlarının araştırması “okul öncesi ve erken ilkokul çağındaki çocuklar için, saldırgan temalara sahip video oyunlarının oynanmasının, video oyununun hemen ardından özgür oyun sırasında saldırganlığa veya saldırgan bir şekilde oynamaya yol açtığını tespit etti. Video oyunlarının gençlerin veya genç yetişkinlerin saldırgan davranışlarını artırdığı konusunda tutarlı bir kanıt bulamadık demektir” (Bensley, L., Van Eenwyk, J., 2000, s.27). Ancak J.Goldstein'e katılıyorum - “Örneğin, video oyunlarında aksiyon / macera ya da dövüş sanatları temalarını seven oyuncuların, mutlaka şiddetin çekiciliğine kapılmış olmaları gerekmez. Bu oyunların oyunculara hitap eden - ilgi çekici fantezileri, meydan okuma ve simülasyon, skorlama, geri bildirim, grafikler ve ses efektleri gibi diğer özellikleri de bulunmaktadır.” (Goldstein, 1998, s.213).

J.Goldstein savaş/şiddet oyuncakları ile oynamanın nedenlerini sunar:

- *Biyolojik/fizyolojik* (enerjiyi deşarj edebilmek için; belli bir uyarılma/simülasyon/heyecan düzeyine ulaşmak için; yetişkin beceri ve rollerini uygulamak konusunda “fiziksel bağlantı” eğilimi);
- *Psikolojik* (fantezi/hayali oyunlarla meşgul olma; “akış” deneyimleme; şiddetin ortaya çıkmasına/tükenmesine karşılık olarak; şiddet, savaş, ölüm kavramları ile uzlaşmak için; istenen duygu duruma ulaşmak için; yoğun duygu deneyimi yaşamak ve ifade etme için; adaletin işlediğini görmek için; çatışmayı tatmin edici bir şekilde kontrol etmek ve çözmek için; stratejik planlama geliştirebilmek için; hedefler koyup bunları gerçekleştirmek amacıyla etkili bir yolu belirlemek için; ustalık duygusu kazanmak için; samimiyeti deneyimlemek için
- *Sosyal/Kültürel* (akranlar veya aile tarafından doğrudan modelleme; dolaylı modelleme: medya, pazarlama etkileri; bir gruba ait olmak; kendisini (olumsuz bir referans) bir gruptan hariç tutmak (örneğin, ebeveynler, kızlar, bu oyunları onaylamayan erkekler); bu oyunu oynamak için verilen ödüller ve teşvikler; savaş ve kültürü içindeki dürtü; güç sağlamak için; başkalarını etkilemek için; ebeveynlerden/öğretmenlerden tahmin edilebilir bir tepki alabilmek için; çeşitli yetişkin rollerini örneklemek için; baskınlık, saldırganlık ve iddia - kültürel değerlerin bir yansıması olarak (Goldstein, 1998, s.61).

Elbeette, bütün bu eğilimler çok tipiktir ve Rus çocuk izleyicileri içindir. On yıl önce, Rus çocukları zamanlarının çoğunu videolarla harcadı. Amerikan gişe avcılarının ürünlerini korkunç kalitede korsan videokasetlerden izlediler çünkü modern Rusya'da dolaşımda Amerikan filmleri yok. Farklı televizyon kanalları sabahdan akşama kadar düzinelerce yabancı gerilim, melodram, komedi ve dehşet filmi göstermektedir. Bugün, düşük ücretli ailelerden gelen Rus çocuklar, bilgisayar kulüplerinde çok az zaman harcıyorlar; buralarda nispeten küçük bir ücret karşılığında video oyunları oynuyorlar. Daha zengin ailelerden gelen çocuklar bu oyunları evde oynamaktalar. Ancak, hangi oyunları oynuyorlar?

Rus bilgisayar kulüplerinde dolaşımda olan 87 video oyununun özel içerik çözümlemesini gerçekleştirdim. Araştırmanın sonuçları şu şekilde özetlenebilir:

- Hemen hemen tüm bilgisayar oyunları bilgisayar kulüplerinin ziyaretçileri için kullanılabilir durumda (ziyaretçilerin neredeyse tümü gençler) ve oyunlar etkileşimli suçlu, askeri, fantastik ve spor (örneğin, araba yarışları) konularını içermektedir.
- Video oyunlarının sadece %17.24'ü (15/87) herhangi bir şiddet sahnesi içermiyordu;
- Video oyunlarının %55.17'si (48/87) çeşitli cinayet sahneleri içermektedir. (*Doom*, *Young Blood*, *Final Doom* ve diğerleri);
- Video oyunlarının %39.08'i (34/87) kavgalar ve farklı düzeylerde zulüm unsurları (*Kensei*, *Herkül* ve diğerleri) içermektedir;
- Video oyunlarının %35.63'ü (31/87) felaket görüntüleri (*X-COM*, *Resident Evil 1* ve diğerleri) içermektedir;
- Bir bütün olarak, video oyunlarının %82.75'i (87/87'si) en az bir tür ekran şiddeti (cinayet, kavga veya felaket) içeriyordu. Birçok oyun, kavga, cinayet, işkence, felaket vb. çeşitli türlerde şiddet içermektedir.
- İlkel video oyunları ("ateş et" - "vur") bilgisayar kulüplerinin temel repertuarlarıdır. Daha karmaşık oyunlar - sözde "stratejiler" ve "görevler" - daha az yaygındır.

Bu çalışmanın ardından, Taganrog'un 7 - 17 yaş arası bilgisayar kullanıcıları için 76 katılımcıyı içeren anketler düzenledim. Sonuçlar, ziyaretçilerin büyük çoğunluğunun erkek (73/76 kişi) olduğu ön gözlemimi doğruladı. Bilgisayar kulüplerinde video oyunları oynayan kız öğrenciler sadece %3.94 (3/76 kişi) idi ancak, kızların video oyunu tercihleri, erkek çocukların önceliğinden pek farklı değildi.

Tablo 12. Bilgisayar kulüplerinde video oyunları oynayan çocukların yaş aralığı

Bilgisayar/video oyunu kullanıcıları yaşı	Bu yaştaki öğreneci sayısı	Bu yaştaki çocukların yüzdesi	
1	17 yaş	3	% 3.94
2	16 yaş	8	% 10.52
3	15 yaş	10	13.15%
4	14 yaş	10	13.15%
5	13 yaş	11	14.47%
6	12 yaş	10	13.15%
7	11 yaş	6	7.89%
8	10 yaş	9	11.84%
9	9 yaş	4	% 5.26
10	8 yaş	4	% 5.26
11	7 yaş	1	1.31%

Bu verilere göre, 12-15 yaş arasındaki gençlerin bilgisayar kulüplerinin ana ziyaretçileri olduğu görülmektedir. Genellikle daha fazla ebeveyn denetimi altında yaşayan (7 - 9 yaş arası) küçük çocuklar azınlığı oluşturur (% 1-5 arası). Pratik olarak bilgisayar kulüplerine gelen tüm ziyaretçiler şiddet sahneleri içeren oyunlar oynarlar (% 83).

Tablo 13. Okul Çocukları İçin Çekici Video Oyunları Temaları

Video oyunu kullanıcılarının yaşı:	Bu yaştaki okul çocuklarının sayısı ve yüzdesi	Şiddet unsurlarını içeren popüler video oyunları sayısı	Şiddet unsurlarını içermeyen popüler video oyunları sayısı	
1	17 yıl	3 (% 3,94)	5	3
2	16 yıl	8 (% 10.52)	11	8
3	15 yıl	10 (% 13.15)	13	11
4	14 yıl	10 (% 13.15)	16	6
5	13 yıl	11 (% 14.47)	17	10
6	12 yıl	10 (% 13.15)	14	7
7	11 yıl	6 (% 7,89)	10	3
8	10 yıl	9 (% 11,84)	14	9
9	9 yıl	4 (% 5.26)	7	4
10	8 yıl	4 (% 5.26)	4	4
11	7 yıl	1 (% 1,31)	2	1
Toplam		76	113	66

Veriler, şiddet unsurlarını içeren popüler video oyunlarının sayısının, tüm yaş gruplarında şiddet unsurlarını içermeyen video oyunlarının sayısından daha yüksek olduğunu göstermektedir. Dahası, 11-14 yaş arasındaki çocukların, cinayet, dövüş ve diğer şiddet unsurlarıyla birlikte (*Doom, Final Doom, Resident Evil* ve *Mortal Kombat*) video oyunlarını tercih etmektedirler.

Kuşkusuz, şiddetli bilgisayar oyunlarının genç bilincin şekillenmesi üzerindeki etkisine ilişkin sorun basit bir sorun olarak kabul edilemez. Şiddet içeren video oyunlarını oynamak ve gerçek hayattaki şiddeti anlamak oldukça farklı şeylerdir.

7. ABD'deki Medya Şiddeti ve Genç İzleyici Kitlesi

7.1. Amerikan Ekran Medyası ve Şiddet

Amerikan TV sistemi temel anlamda (izleyiciler için) ücretsiz sıradan (kablo olmayan ve uydu olmayan) kanalların en büyük dağıtımına ve etkiye sahip olduğu Rusya'dakinden farklıdır. Elbette, bu gibi kanallar ABD'de de bulunmakta ancak kural olarak, bilgi odaklı kanallardır. Filmler ve TV dizileri temelde ücretli kablo/uydu kanallarında gösterilmektedir. 21. yüzyılın başından itibaren ücretli kanallara giden neredeyse tüm Amerikan televizyon programlarına yaş sınırlamaları eşlik ediyor. Ancak bu kanallarda şiddetin gösterilmesi için belli bir zaman kısıtlaması yoktur. Medya şiddeti yalnızca gece geç saatlerde değil, aynı zamanda sabah/gündüz kuşağında da görülebilir: "Televizyonunuzu herhangi bir günde herhangi bir saatte açarak oturma odanıza bir cinayet, kargaşa ve kanlı karnaval getirebilirsiniz. (...) Ama geri adım atın ve bu öldürme kaleydoskopuna bir çocuğun gözünden bakın - ve Amerika'nın yeni nesil ultra-şiddetli katilleri için hangi rolün oynandığını düşünün - ve TV şiddetinin gerçekte nasıl bir tehdit olduğunu görün. Televizyonda yayınlanan kargaşa, Televizyondaki kargaşa, Amerika'nın şiddet suçu salgınının önde gelen bir nedeni olarak görülüyor. (...) Tipik olarak, asal zaman programlaması saatte ortalama 8-12 şiddet eylemi içermektedir. Annenberg İletişim Okulu'nun yakın zamanda yürüttüğü bir çalışma, çocuk programlarında, tarihi bir rekor olarak saatte 32 şiddet olayı içeren eylem olduğunu ortaya koydu. Ve TV Rehberi çalışması, 18 saatlik izleme süresinde 1.845 şiddet eylemi, saatte ortalama 100 şiddet eylemi yani her 36 saniyede bir eylem sayıldı. (...) Tüm televizyon programlarının %80'i şiddet içeren eylemler içeriyor. Ancak şiddet bir uyuşturucu gibidir: izleyiciler onun için bir hoşgörü geliştirirler, bu yüzden medya "uyuşturucu satıcısı - fırsatçılar" onlara sürekli olarak daha fazlasını verir" (Lamson, 1995, s.225-26).

Amerikan “Ulusal Televizyon Şiddeti Çalışması”, ABD’de 23 kanalda şiddetin temsil edilme miktarını ve yolunu inceledi. 1994-1995’te %58 olan şiddet programları oranı 1995-1996’da % 61’e yükselmiştir. Ücretli kablo televizyon kanalları, asal zamanda en yüksek sayıda şiddet programı yayınlamıştır (% 85). Şiddetin nasıl betimlendiği ile ilgili olarak, şiddet içeren sahnelerin %75’inin saldırganlık, eleştiri ya da ceza içermediği ve %55’inin hiçbir sakatlık içermediğini göz önünde bulundurun. Ayrıca şiddet karşıtı şiddet temalarının sadece gösterimlerin yalnızca %4’ünde ortaya çıktığına ve şiddetin uzun vadeli sonuçlarının sadece %15 oranında ortaya çıktığına dikkat ediniz. 23 kanalda 06:00-23:00 arasında yayınlanan 6 binden fazla programın sonucu: “TV şiddeti, çocuklara ciddi olarak zarar verme riski taşıyor” (Basta, 2000, s.227).

Amerikalı araştırmacılar Tecimsel Yayın yapan kanalları (ABC, CBS, FOX, NBC), Temel Kablolü TV kanallarını (A & E, AMC, BET, Karikatür Ağ, Disney, Aile Kanalı, Ömür Boyu, Nickelodeon, TNT , ABD , VH-1, MTV), Ücretli Kablolü TV Kanallarını (Cinemax, HBO, Showtime) araştırdılar. TV rehberinde 06:00-23:00 arasında 20 hafta boyunca yayınlanan tüm programlar listelendiğinde örneklemedekilerden (günde toplam 17 saat) pek azı uygun bulunmuştur (Potter, J. ve diğerleri, 1998, s.67).

Böylelikle, beklendiği gibi, televizyon programlarının ve şiddet olaylarının yer aldığı filmlerin çoğu, ücretli kablo kanallarında bulunmaktaydı: “Dağıtım açısından, kamusal yayın, program başına en düşük şiddetli etkileşim aralığını sergiliyor (1’den 29’a kadar), ardından yayın ağları (1’den 35’e kadar), sıradan kablolü yayın (1’den 64’e kadar), bağımsız yayın (1’den 69’a kadar) ve ücretli kablolü yayın (1’den 88’e kadar)” (Wilson, BJ, Smith, SL ve diğerleri 1998, s.110).

Rusya’da olduğu gibi şiddet olayları en sık filmlerde (% 90) görülmektedir. Daha ileri araştırmalarda: drama dizisinde (%72), çocuk dizisinde (% 66), müzik videosunda (% 31), gerçeklik temelli (% 30), komedi dizisinde (% 27) bulunabilir (Wilson, BJ, Smith, SL ve diğerleri 1998, p .111).

Aslında bu bulgulara göre şiddet içeren programların neredeyse yarısının fanteziye (% 49) ve kurmacaya (% 43) sahip olabileceğini ifade ederek bir savunma yapmak elbette, bir dereceye kadar mümkün. Şiddet içeren programların sadece %4’ü gerçek gerçekliği ve sadece %4’ü gerçekliğin yeniden yaratılışını göstermektedir (Wilson, BJ, Smith, SL ve diğerleri 1998, s.127). Ancak bence, bu teselli daha çok bir yanılısamadır çünkü fantezi ve kurgu, sık sık yakın kanlı formatta temsil edilen en doğal ve şiddetli şiddet sahneleri içerir. Amerikan televizyonunda fantastik ve gerçekçi şiddet yüzdesi aşağıdaki tabloda ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Tablo 24. Şiddet Programlarının Kanal Sayısına Göre Yüzdesi Kaynak: Wilson, BJ, Smith, SL ve diğerleri 1998, s.128					
Türler	Sıradan kablo TV	Ücretli Kablo TV	Bağımsız Yayın	Yayın Ağları	Genel Yayın (KCET)
Fantastik	% 55	% 21	% 61	% 40	% 8
Gerçekçi	% 45	% 79	% 39	% 60	% 92

Amerikalı bilim adamlarının araştırması göstermiştir ki: Temel Amerikan kanallarının TV programlarında televizyonda şiddet sahnelerinin en yüksek düzeyi (ortalama % 27-28) saat 20'den itibaren ortaya çıksa da, sabah saatlerinde ve gün içinde de (benim araştırmalarıma göre - Rus televizyonunda da olduğu gibi) (%5 -%20) medya şiddeti istikrarlı bir biçimde bulunmaktadır.

Tablo 25. Günlük Zaman Dilimine Göre Şiddet Sahnelerinin Yüzdesi Kaynak: Wilson, B.J., Smith, S.L. and others 1998, p.127					
Zaman	06:00-09:00	09:00-15:00	15:00-18:00	18:00-20:00	20:00-23:00
Hafta sonu	% 9	% 14	% 20	% 19	% 27
Hafta içi	% 5	% 15	% 9	% 12	% 28

Tüm araştırmalarda, “kodlanmış programların %57’si biraz şiddet içermektedir. (...) Filmler ve drama dizilerinin şiddet içermesi daha olasıdır; komedi dizileri, gerçeklik tabanlı programlar ve müzik videoları için ise daha az olasıdır. (...) Şiddetin büyük çoğunluğu, olay yerinde ve gerçekleştiği anda cezalandırılmaz. Cezalar daha tipik olarak programın sonuna doğru gerçekleşir, ancak sadece kötü karakterler için. (...) Tüm şiddet içeren sahnelerin %39’u mizah içerir. (...) Şiddet içeren tüm programların sadece %4’ü güçlü bir şiddet karşıtı temaya sahiptir” (Wilson, BJ, Smith, SL ve diğerleri 1998, s.143-145).

Dolayısıyla, Amerikan bilim adamlarının uzun süreli araştırmalarının sonuçları, şiddet olaylarının modern televizyon programlarının önemli bir kısmını işgal ettiğini kanıtlamaktadır. Birçok araştırmacı bu konuda kaygılı ve endişelidir. Aynı zamanda görsel-işitsel medyadaki şiddet sınırlamalarına karşı muhalifler de bulunmaktadır.

7.2. Medya şiddetinin çocuklar ve gençler üzerindeki etkisinin araştırılmasında muhaliflerin ve destekçilerin ana argümanları

Başlarken, bazı istatistiklerden söz edeceğim, çocukların ve genç izleyicilerin görsel-işitsel medya metinlerinin tüketicileri olarak aşırı derecede aktif

olduğunu kanıtlayacağım. “Çocuklar yaklaşık iki yaşında etkin bir biçimde televizyon izlemeye başlıyorlar ve tipik bir Amerikalı çocuk, uyanık saatlerinin yaklaşık yüzde 30’unu televizyonun önünde geçiriyor. Sıradan bir çocuk, birinci sınıfa başladığı zaman ve lisenin sonuna kadar 19,000 saat sonra 5.000 saat televizyon izlemiş olacaktır.” (Dodrill, 1993, s.51).

“6 yaşına gelindiğinde, Amerikan çocuklarının %90’ından fazlası sürekli alışkanlık olarak televizyon izliyor. İki ile onsekiz yaş arasındaki sıradan bir çocuk şu anda okul dışında günlük ortalama 5.5 saat medya tüketiyor. Televizyon (2 saat, 46 dakika) en sevdiği bilgisayar oyunları ve diğer bilgisayar kullanımları (49 dakika), kayıtlı müzik (48 dakika), okuma (44 dakika) ve radyo (39 dakika) (Slaby, 2002, p. 314). Elde edilen sonuçlara göre, ilkokulu bitirmeden önce ortalama ABD çocuğunun ekranda 8.000 cinayet ve 100.000 şiddet eylemi izlediği söyleniyor. Amerikan Tıp Derneği’ne göre, 18 yaşına gelindiğinde Amerikalı çocuk 40.000 cinayeti ve 200.000 şiddet eylemini izlemiş oluyor” (Basta, 2000, s.222-223).

Amerikan Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Akademisi’nin araştırması, aşırı aktif medya tüketiminin benzer resmini ortaya koymaktadır: “Ortalama Amerikalı çocuk haftada 28 saat televizyon seyrediyor ve tipik olarak günde en az bir saat video oyunları oynuyor ya da internette sörf yapıyor. Her hafta birkaç saat daha film ve video izlemek ve müzik dinlemek için harcanmaktadır” (Amerikan Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Akademisi, 2002, s.10).

Amerikalı bilim adamlarının (Cantor, 2000; Potter, 1999; 2003; Slaby, 2002 ve diğerleri) medya şiddeti ve genç kitle ile ilgili araştırmalarının çoğunluğu, şiddet görüntüsünün çocuklar ve gençler üzerindeki olumsuz etkisi hakkında varılan sonuçları içermektedir. “Son birkaç on yıl boyunca, Amerikan Pediatri Akademisi, Amerikan Tıp Derneği, Amerikan Psikoloji Derneği, Ulusal Gençler Eğitimi Derneği ve Ulusal Ebeveyn Öğretmenleri Derneği gibi birçok meslek kuruluşu medya şiddetinin etkisi ile ilgili geniş çaplı araştırma kanıtlarını gözden geçirdi, kararları kabul etti ve politika yapıcılar, uygulayıcılar ve halk için tavsiyelerde bulundu. (...). Televizyon şiddeti üzerine yarım yüzyıllık bir araştırma kanıtı, potansiyel zararını kesin olarak belgelemiştir ” (Slaby, 2002, pp.310, 311).

Ancak konuyla ilgili başka bakış açıları da vardır:

- “Medya şiddeti ile toplumdaki şiddet arasında doğrudan bir neden-sonuç ilişkisi gösterilmemiştir (...) Kanıtların, televizyon şiddeti ile saldırganlık arasında nedensel bir ilişkiyi desteklemediğini ileri sürdüm. (...) Saldırganlığın ve suçun gerçek nedenlerini bilmiyoruz, ancak bunu araştıran hemen hemen herkes, yoksulluk ve irksal

çatışmanın, insanların istedikleri ve umutları arasındaki farkın, silahların erişilebilirliği ve uyuşturucu kullanımı arasındaki çelişkiyi, muhtemelen aile ayrılığı, kötü çocuk yetiştirme ve benzerlerini başlıca nedenler olarak kabul etmektedir. Gerçekten bilmiyoruz. Ancak hiç kimse, televizyon şiddetinin en önemli nedenlerden biri olduğunu ciddi olarak öne sürmemektedir. En iyi ihtimalle çok küçük bir sebeptir” (Freedman, 1999, sayfa 49-51);

- “Şiddet içeren eğlence ile ilgili spekülasyonların çoğunu değerlendirmeye almaya başladılar. Örneğin, insanların karanlık korkusu ya da yaşlanma, ölüm, AIDS, teknoloji ya da bilinmeyenden korkmak gibi derin korkuların yarattığı kaygıları deneyimlemek için hiçbir kanıt bulamadılar. Benzer şekilde, izleyicilerin saldırganla özdeşleştiği iddiasını destekleyen çok az kanıt vardır” (Goldstein, 1998, s.215).
- “Televizyonda daha önce olduğundan çok daha az şiddet var. (...) Televizyonun şiddetle bağlantılandırılması için kanıt yok. (...) Televizyondan önce de bir şiddet kültüründeydik” (Leonard, 1995, s. 32-33, 35)

Bununla birlikte, benzer ifadeler genellikle pratik deneysel araştırmalara dayanmamaktadır ve yazarları da sıklıkla o ya da bu medya ajansının etkinlikleri ile bağlantılıdır ve şüphesiz, şiddet konuları da dahil olmak üzere medya metinlerinin dağıtımında herhangi bir kısıtlamanın bulunmamasıyla ilgilenmektedir. Cannon’un karşılaştırmalı çözümlemelerinin sonuçları bunun sağlam bir onayıdır: “seksen beş temel çalışmada, televizyon şiddeti ile gerçek şiddet arasındaki nedensel ilişkiyi bulamayan tek kişi NBC tarafından finanse edilmiştir.” (Cannon, 1995, s. 19).

Elbette, “eğlence endüstrisinde, çocuklarda şiddet içeren eğlence ve saldırgan davranışlar arasında bir bağlantı olduğunu kanıtlayan hiçbir çalışma olmadığı için şiddet içeren programların zararsız olduğunu öne süren ve gençlerin televizyon, film ve video oyunlarının yalnızca fantezi olduğunu bildiklerini öne süren bazıları var. Ne yazık ki, her iki varsayımda da yanılıyorlar. Şu anda, 1000’den fazla çalışma - Cerrah Genel Ofisi, Ulusal Ruh Sağlığı Enstitüsü raporları dahil olmak üzere, tıbbi ve halk sağlığı örgütlerimizdeki önde gelen şahsiyetler (kendi üyelerimiz) tarafından yürütülen çok sayıda çalışma, ezici bir biçimde, medya şiddeti ve bazı çocuklardaki saldırgan davranışın aralarındaki nedensel bir bağlantıya işaret etmektedir. Halk sağlığı topluluğunun 30 yılı aşkın bir araştırmaya dayanan sonucu, eğlencenin izlenmesidir” (Amerikan Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Akademisi, 2002, s.11).

Amerikalı araştırmacı J. T. Hamilton, medya görevlilerinin programlara dönük eleştirilerini “TV Şiddetinin Neden Sorun Olmadığına İlişkin En

Önemli 5 Sebep” diye adlandırdığı standart bir yanıtlar dizisi ile çözdüğünü ortaya koydu:

a.i.1. *Televizyonda şiddeti, öyküler anlatmak için kullanıyoruz, satmak için değil.*

a.i.2. *Televizyondaki şiddet, toplumdaki şiddetin bir yansımasıdır.*

(ancak gerçekte J. T. Hamilton, suç odaklı öykülerin yüzdesi ile suçla mücadele eden önde gelen dizilerin yüzdesinin bir şehirdeki suç oranıyla bağlantılı olmadığını tespit etmiştir (Hamilton, 2002, s.20).

a.i.3. *Televizyondaki imgeler davranışı etkilemez.*

a.i.4. *Günümüzde televizyonda daha az şiddet bulunmaktadır.*

(elbette, 1984’te ilkel Amerikan televizyon ağı dizilerinin % 51’i şiddet içeren türlerdi, 1993’te bu oran % 23’e düşmüştü. Ancak J. T. Hamilton ikna edici bir şekilde şöyle diyordu: şiddet, sıradan ve ücretli kablo kanallarına kolay bir biçimde göç etti).

a.i.5. *“Schindler’in Listesi” hakkında ne diyeceksiniz? Şiddet, yüksek kaliteli filmlerde kullanılır. Yine de bu tür filmler televizyonda gösterilenlerin yalnızca küçük bir yüzdesini oluşturmaktadır.*

Bu ifade de yanlış: J. T. Hamilton, yayın, sıradan kablo ve ücretli kanallardaki 5.000 şiddet içeren filmde oluşan bir örnekte, eleştirmenlerin sadece %3’ünün dört yıldız (en yüksek puan) aldığını buldu (Hamilton, 2002, s.19-20). Onunla aynı fikirdeyim: Amerikan televizyonunda temelde şiddet içeren filmler üst düzey filmler ya da sanat eserleri değil. Sıradan televizyon kanallarında ana akım B sınıfı filmlerden...

Amerikalı araştırmacı S. Bok, hem “ciddi bir tartışmaya girmemek için basit bir neden” hem de “dış denetim veya müdahale gerekliliğini göz ardı etmeye ya da var olan uygulamaların korunmasına yönelik ussallaştırma” işlevine hizmet eden şu 8 mantığı sunmaktadır:

Dış denetim veya müdahale gerekliliğini göz ardı etmeye ya da var olan uygulamaların korunmasına yönelik ussallaştırma

1. *Amerika her zaman şiddet odaklı bir millet olmuştur ve her zaman olacaktır: şiddet, vişneli turta kadar Amerikalıdır.*
2. *Şiddete katkıda bulunan başka önemli faktörler varken, neden TV şiddeti konusundaki politika tartışmasına odaklanmalıyız ki?*
3. *TV şiddeti ile gerçek şiddet eylemleri arasındaki bağlantıyı nasıl kesin olarak tespit edip kanıtlayabilirsiniz?*

4. Televizyon programları, “gerçek dünya”da var olan şiddeti yansıtır. Ekrandan şiddeti silmeye çalışmak, izleyicilere olduğu kadar topluma karşı da gerçekçi olmayan bir durumdur.
5. İnsanlar “şiddet”i nasıl tanımlayacakları konusunda bile uzlaşamadılar. Öyleyse, bu konuda ne yapılacağını tartışmaya nasıl gidebilirler?
6. Eğlence kanallarının yakında evlerde bulunabilecek video kanallarının bolluğunu göz önünde bulundurduğumuzda televizyonda şiddete karşı harekete geçmek için artık çok geç.
7. Çocuklarının hangi programları izlediğini takip etmek televizyon endüstrisine değil, anne babalara düşmelidir.
8. TV şiddetini azaltma konusundaki herhangi bir kamu politikası, sansür oluşturun ve ifade özgürlüğü ile hoşgörülemez bir etkileşimi temsil eder (Bok, 1994, s.201-224).

Sunulan argümanların çoğunluğu bana demagojik görünüyor. Nedenini açıklamaya çalışacağım. Kuşkusuz, bir toplumdaki şiddet sorunu, medya oluşumundan milyonlarca yıl önce ortaya çıkmıştır ve elbette toplumdaki gerçek şiddet medya metinlerinden çok daha fazla etkileyen faktörler vardır. Bununla birlikte, bu medyanın durumun kamusal ve bilimsel tartışmasını görmezden gelmesi gerektiği anlamına gelmez. Bilim adamları herhangi bir hastalığı araştırırlar ve onunla mücadele etmeye çalışırlar.

“Şiddet”, “ekran şiddeti” ve benzeri kavramların ifadelerinde bazı anlaşmazlıklar, bilimsel tartışmaların inkar edilmesine engel değildir. Çeşitli felsefi ve estetik anahtar kavramların çok sıkı destekleyicileri var, ama bu bizi bilimsel tartışmalardan alıkoyamaz.

Gerçekten de, medya metinleri bu dünyadaki şiddet de dahil olmak üzere “gerçek dünyayı” yansıtır. Ancak, bu gerçek dünyanın doğalcı detaylarının TV’den, örneğin 7-10 yaş arası çocuklara, sabah, gündüz ve akşam saatlerinde, herhangi bir yaş derecelendirme sistemi ve kontrol olmaksızın aktarılması anlamına gelmez. Bunu yansıtmak için ve okul öncesi dönemdeki çocuğun duyarlı zihniyetini medya şiddetinden korumaya çalışmak için asla geç kalınmış değildir.

Katılıyorum, ebeveynler küçük çocuklarının medya şiddetiyle iletişimini ayarlamalıdır, ancak bu medya ajanslarının piyasada herhangi bir sınırlama olmaksızın daha fazla kanlı üretim yapabilecekleri anlamına gelmez. “Medya şiddeti halkın seçiminin bir sonucu değildir. (...) Olağan ussallaştırma, medya şiddetinin “halka istediği şeyi vermek” şeklindedir. Bu samimiyetsizliktir.” (Gerbner, 2001, s.134). İfade özgürlüğü, medya

şiddetinin düzenlenmesinden (görüntülenme süresi, yaş derecesi vb.) hiçbir şekilde etkilenmeyeceği gibi, örneğin yetişkin kitle, 22:00-23:00'den sonra da yayınları izleyebilir ve herhangi bir toplumda, hatta en demokratik ülkede bile bulunabilir kontrolün bazı unsurları. Dahası, bazı durumlarda Amerikan şirketleri, söz konusu sorunla ilgili endişelerini ortaya koymaktalar: Ulusal Yayıncılar Birliği'nin (NAB) 1980 Televizyon Yasası, "Şiddet... yalnızca sorumlu bir şekilde verilen bağlamlarda yansıtılabilir, sömürücü olarak kullanılmaz" der. 1986 Ulusal Yayın Şirketi (NBC) yayın ilkeleri, şiddetin "zamanın, olayın ya da karakterlerin geliştirilmesinde gerekli olması zorunluğunu" belirtiyor... İzleyiciyi teşvik etmek ya da taklit etmeye davet etmek için kullanılmayabilir... İnsan sorunlarına ilişkin kabul edilebilir bir çözüm olarak gösterilemez ya da sunulamaz. ... ve "aşırı gore, acı ya da fiziksel acı" gösterilemez "(Gerbner, 1988, s.9).

Medya şiddeti ve gerçek şiddetin tüketimi ile toplumdaki saldırganlık arasındaki bağlantı yüzlerce Amerikan araştırmasında (Amerikan Pediatri Akademisi, Amerikan Tıp Derneği, Amerikan Psikoloji Derneği, Amerikan Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Akademisi ve diğerleri) kanıtlandı. "Medyadaki şiddet ve terörün çocukları vahşileştirdiği ve toplumsal düzeni belirleyemediği korkusuyla pek çok araştırma yapılmıştır. Kanıtlar, şiddet ve terör öyküleriyle sahnelerine sürekli olarak maruz kalmanın saldırgan eğilimleri harekete geçirebileceğini, bazılarını duyarsızlaştırdığını ve başkalarını izole edeceğini göstermektedir." (Gerbner, 1988, s.9). Son bir Gallup anketinde, yetişkinlerin %62'si şiddet içeren eğlencenin gençler arasındaki şiddetin başlıca nedenlerinden biri olduğunu ortaya çıkardı. Bir CNN/USA Today anketinde katılımcıların %76'sı televizyon şiddetinin çocuklar üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu söyledi (Slaby, 2002, s.307). Amerikan Psikoloji Derneği, Amerikan Tabipleri Birliği, Ulusal Bilim Akademisi ve Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezleri gibi birçok saygın meslek örgütü, "televizyon şiddetinin, saldırgan tutum ve davranışları öğrenmeye, duygusal olarak duyarsızlaşmaya ve izleyicilerde şiddet mağduru olma korkusuna katkıda bulunduğu sonucuna vardı." (Kunkel, D., Wilson, BJ ve diğerleri, 1998, s.150).

J.Cantor ve meslektaşlarının araştırmaları "medya şiddeti ile suç arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmıştır. En sevdikleri filmin ne olduğu sorulduğunda, şiddet içeren suçlar işleyen ergenlerin %51'i en sevdikleri filmin şiddet içerdiğini ifade etti." (Cantor ve diğerleri, 2000, s. 91). "Bu genç suçluların %22'si şiddet içeren video oyunları oynamaktadır. Bunların tümü aynı zamanda şiddet suçluları. Bir filmde, televizyon programında, şarkıda gördükleri ya da duydukları herhangi bir şey yapıp yapmadıkları sorulduğunda, %16'sı suçlarını işlediklerinde medyadan bir şeyler aldıklarını

söylediler.” (Cantor ve diğerleri, 2000, s 93-94). “Medyada betimlenen şiddetin artması ile bu ülkede gençlerin işlediği şiddet eylemlerinin ve suçların artması arasında dramatik bir ilişki var” (Cantor, 2000, s. 95).

Ancak, biliyorum ki, sorun yalnızca toplumdaki suçların artmasını destekleyen medyadaki şiddet değil, (modern suçluluğun temel kaynağı, kesinlikle medya değildir). Ana konu, 7-10 yaşın altındaki çocukların kırılğan zihniyetlerinin, ekran şiddetinin doğal görüntülerini algılamaktan kaynaklanan asıl zararı (korku, kekemelik, ezilen duygusal durum, vs.) alması. Rusya’da böyle vakaları inceledim...

Bunun yanı sıra, medya metin yazarları sıklıkla, estetik açıdan çekici bir şiddet imajı yaratma niyetindedir. Örneğin, gangsterlerin ve kız arkadaşlarının, “dolce vita” da eğlenen “kötü adamların” temsilinde cazip oyuncular kullanılır. Şiddet, çok hoş ya da çekici bir şey olarak sunulabilir. Örneğin, Q.Tarantino’nun *Pulp Fiction*’ı (1994), şiddeti “filmcilerin karmaşık tepkilerini kıışkırtmak için havalı ve güzel bir şekilde” sunmuştur (Edgar, 2000, s.21). Benzer bir şey, modern Rus filmlerinde (*Antikiller, 24 Hours* ve diğerleri), gangsterlerin ve mafya-erkeklerin “normal” ve hatta işlerini yapan iyi para kazanan, sadık arkadaşlar, iyi insanlar gibi gösterildikleri TV film dizilerinde (*The Brigade*) kolayca bulunabiliyor.

“Medya şiddeti ile çocukların saldırgan davranışları arasındaki bağlantı hakkında büyük bir tartışma vardı. Araştırmalar, çarpıcı ve önemsizleştirilmiş medya şiddetine tekrar tekrar maruz kalmanın çocukların şiddete eğilimli tutumlarına, duygusal duyarsızlıklarına ve bazen de şiddet eylemlerini benimsemelerine katkıda bulunduğunu açıkça ortaya koymuştur. (...) Çocukların medya aracılığıyla duyarsızlaşıp acımasızlaşması, yavaş, kümülatif bir süreç olma eğilimindedir ve anne babaları, onlara doğruyu yanlıştan ayırmayı öğretme konusunda aktif olarak yer alan çocukların çoğu şiddete uygulamaz ” (Cantor, 2000, s.69).

7.3 Medya Şiddetinin Etkileri

Medya şiddetinin küçük bir izleyici kitlesi üzerindeki etkisi sorunu, 50-60 yıldan beri batılı bilim adamları tarafından incelenmektedir. Örneğin J.Goldstein, şiddet içeren medyanın cazibesi ile ilgili bir makro kuramın “toplumun değişen tanımlarına, şiddet ve şiddet odaklı eğlenceye ilişkin düşünce ayrılıkları kadar din, siyaset, iş dünyası ve ordu gibi toplumsal kurumlarla şiddet imgeleri arasındaki ilişkiye odaklandığını” yazıyor” (Goldstein, 1998, s.224). Mikro düzeyde olan kısmı ise şiddet içeren medya metinleri ve kişilik arasındaki psikolojik ilişkilere odaklanmaktadır.

Daha önce değinildiği gibi, “Çok sayıda çalışma, çocuklarda şiddet içeren eğlence ve saldırgan davranışlar arasındaki rastlantısal bağlantıya işaret ediyor. Medya şiddeti çocuklara çeşitli şekillerde zarar verebilir:

- Şiddeti çatışmaları uzlaştırmanın bir yolu olarak kabul etmelerini sağlayarak,
- Onları gerçek hayattaki şiddete karşı duyarsızlaştırarak,
- Şiddet mağduru olacağından daha fazla korkarak, ve
- Gerçek hayattaki şiddeti gerçekleştirmelerini sağlayarak” (Amerikan Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Akademisi, 2002, s.10). “Yoğun izleme saldırganlığa yol açabilir, ancak bazı kişiler için saldırganlık mağdur olmanın korku ve endişesine yol açacaktır” (Wilson ve diğerleri, 1998, s.16). “Çocuklara toplumun normalde şiddet uyguladığı öğretiliyor. Mağdur olma konusunda orantısız bir şekilde korkuyorlar ve suç mağdurlarına yardım etme olasılıkları azalıyor. Ayrıca kendilerini daha saldırgan ve şiddet dolu olarak yetiştirmekteler” (Lamson, 1995, s.25).

Bu anlamda, tanınmış Amerikalı uzman J.Cantor ile tamamen aynı fikirdeyim - “şiddet kültürü, çocukları büyük bir olasılıkla tüm yaşamlarında hiç karşılaşmadıkları kadar büyük bir endişe verici ve rahatsız edici görüntüye maruz bırakıyor. Ve çocukların travma geliştirmeleri süreci yavaş ve artımlı bir süreç olmak zorunda değildir. Tek bir rahatsız edici televizyon programına ya da filme kısa bir süre maruz kalmak bile, bir çocukta şiddetli endişeler yaratabilir, şiddetli kaygılar ve genellikle uzun süreli psikolojik yara izleri yaratabilir” (Cantor, 2000, s.70).

Benzer sonuçlar GMGedatus’un araştırmasında bulunabilir:

- “çocuklar saldırgan tutum ve davranış geliştirebilirler;
- medya şiddeti, çocuklarda gerçek dünya hakkında korku ya da olumsuz tutumlar yaratabilir. Çocuklar, şiddetin gerçekte olduğundan daha yaygın olduğuna inanabilirler. Korku ya da kurban olmak da kendi içinde bir şiddettir;
- medya şiddeti, çocukları gerçek dünyadaki şiddete karşı duyarsızlaştırabilir. Sıklıkla bir sorunun üstesinden gelmek için şiddeti kabul edilebilir bir yol olarak görebilirler. Şiddetin duygusal pişmanlığı azalır;
- medya şiddeti, sorunları çözmek için şiddetsiz yollar olmadığını öğretir” (Gedatus, 2000, s.17).

Amerikalı araştırmacılar medya şiddetinin bir izleyici kitlesi üzerinde gerçekleştirilebileceği bir dizi tipik etkiyi ayrı tutarlar: saldırganlık etkisi,

koru etkisi, sadakatsizlik etkisi, şiddet etkisi için arzu (Slaby, 2002, pp.312-313). Bu açıdan en savunmasız seyirciler 5-7 yaşın altındaki çocuklardır, psikolojik, entelektüel ve ahlaki olarak hala modern bir toplumda yaşama uyumlanmamışlardır. “Psikologlar 3 ve 4 yaşlarına kadar olan çocukların gerçeği televizyondaki fanteziden ayıramayacakları konusunda hemfikirler. Onlar için, TV dünyanın bir yansıması ve dostça bir yer değil. (...) Çocuklar günde ortalama 4 saat televizyon izlemekteler ve daha iç kesimlerde bu oran 11 saate kadar çıkmaktadır. Bu, çoğu durumda TV’nin gerçek *olduğu* anlamına gelir ” (Lamson, 1995, s.26).

Ve eğer bu gerçeklik çocuklar için sonsuz kavgalar, cinayetler ve diğer şiddet türleri olarak sunulmuşsa, hiç şüphesiz, duygu durumları üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olabilir. J.Cantor’ın araştırması bunu destekliyor. “İlkokul çocuklarının ebeveynleri ile rastgele bir telefon araştırması yürütüldü, anne babaların %43’ü çocuklarının bir televizyon programı ya da film izleme zamanının ötesine geçen bir korku bir tepkisi olduğunu söyledi. Bu ebeveynlerin neredeyse yarısı, çocuklarının uyuyamadıklarını, yalnız uyuyamadıklarını ya da sonuç olarak kabuslar tarafından kuşatıldığını söylediler” (Cantor, 2000, s.71).

Uzun süreli araştırmalar sonucunda J. Cantor, çocukların medya şiddetine ilgi gösterme sebeplerini 7 başlık halinde sınıflandırmıştır:

1) Uyandırılmak - Kışkırtılmak

“Çocukların televizyonda şiddete maruz kalması ile ilgili önemli bir açıklama, izlemelerin uyandırmasıdır. Yani, şiddetin görülmesi çocuğun duygusal uyarılmalarını artırır. Şiddetin ya da şiddet tehdidinin izlenmesinin, özellikle yetişkinlerde kalp hızının ve kan basıncının arttığını gösteren sempatik aktivasyonu güvenilir şekilde artırdığına dair çok sayıda kanıt mevcuttur” (Cantor, 1998, s.96). “Medya şiddetinin çocukların uyarılma düzeyine etkisi kalp atım hızı ve cilt sıcaklığını ölçen çalışmalarda belgelenmiştir” (Cantor, 1998, 97). Böylelikle “görme korkusuna “heyecan gözlemciliği” adı verildi. (örneğin “İzliyorum çünkü korkmaktan korkmuyorum”) (Cantor, 1998, s.98).

2) Saldırganlığı vicdanla deneyimlemek (empati etkisi)

“Çocukların şiddeti betimleyen programlara çekilmesinin bir başka olası nedeni, çocukların saldırgan davranışlara vekaleten katılmaktan keyif almalarıdır. (...) “Bruce’un Milwaukee anketinde (...) öğrencilerin %48’i kurbanla empati kurduklarını ve %45’inin şiddet uygulayan kişi ile empati kurduğunu belirttiler. Biraz daha fazlası (%59) “iyi adam” gibi davrandıklarını söyledi. (...) Katılımcıların büyük bir kısmı (%39)

“İnsanların şiddet odaklı televizyon programlarında birbirleriyle dövüşmelerinden ve birbirlerini incitmelerinden zevk alırım” maddesine katılıyordu ve bu madde şiddetle ilgilenme ile yakından ilişkiliydi. (...) Bu veriler, şiddet içerikli programlardan hoşlanmanın, şiddetin kendi başına kullanılmasıyla, kahraman veya mağdura empatik tepki vermek yerine, saldırganla empati kurmaya çalışmaktan ibaret olduğunu öne sürmektedir” (Cantor, 1998, s.98-99).

3) Kısıtlamalara meydan okumak (“yasak meyve” etkisi)

Çocukların medya şiddetini neden cazip bulduğunu açıklayan bu neden, ebeveynlerin genellikle şiddet içeren TV programlarına erişimi kısıtlamaları nedeniyle, programların daha değerli görülmeye başlamasıdır. (...) Çocuğunun şiddet içerikli gösterileri izlemesini kısıtlayan (%44) ebeveynler ile kısıtlamaya gerek görmeyen (%56) ebeveynler arasında ayırım yapmak mümkündür. Elde edilen sonuçlar, şiddet içeren programları kısıtlayan ebeveynlerin çocuklarının, (kısıtlayıcı olmayan ebeveynlerin çocuklarına oranla daha fazla) sorgulanan dört saldırgan program türünün hiçbirine ilgi duymadığını ortaya koymuştur ” (Cantor, 1998, s.99).

4) Kendi gibi şiddet içeren / saldırgan davranışlara tanık olmak

“Şiddet dolu insanlar, kendilerine özgü davranışları temsil eden programlara ilgi duyuyorlar. (...) Televizyon şiddeti saldırganlığı artırmaz, ancak zaten saldırgan olan çocuklar insanlara karşı şiddetle davranan diğerlerine tanıklık etmeyi severler.” (Cantor, 1998, s.102). “Araştırmalar, bireylerin saldırganlık ölçütleri yüksek olan ya da saldırganlıkla ilgili eylemlere yeni karşılaşılan bireylerin daha saldırgan bir şartlanma deneyimlemeyi ve daha fazla keyif almayı seçtiklerini ortaya koymaktadır” (Cantor, 1998, s.103).

5) Şiddet ortamlarını öğrenmek

“Çevrelerinin önemli bir parçası şiddet olan çocuklar şiddeti izlemekle daha çok ilgileniyorlar. Böyle bir ilginin var olmasının çeşitli nedenleri vardır. Bir olasılık, çocukların kendi yaşamları ile ilgili eğlence programlarından zevk almaları ve deyim yerindeyse, aynı dilden konuşmak için “rezonans” sağlamalarıdır. Bir başka sebep de çocukların medyayı izleme konusunda araçsal bir yaklaşıma sahip olmaları ve kendilerini kendi problemleri ile ilgili önemli dersler öğrenebilecekleri medyaya maruz bırakmaları olabilir. Bu gerekçeler, hayatlarında oldukça fazla şiddete deneyimine sahip olan bu çocukların medya şiddetine daha fazla ilgi gösterecekleri beklentisine yol açmaktadır” (Cantor, 1998, s.104).

Bu sonuçları teyit eden J.Cantor, çocukların medya şiddetinin kendileri üzerindeki etkilerini değerlendirmeleri konusundaki ifadelerini aktarır.

Örneğin: “Şiddet, kendi hayatımdaki şeyleri düşünmemi sağlıyor”, “Televizyondaki şiddeti izleyerek kendimi korumayı öğrenebilirim”, “Şiddet programlarında insanların dövüşmelerini ve birbirlerini incitmelerini görmekten zevk alıyorum” (Cantor, 1998, p.105). Ben de bir ekleme yapacağım, Rusya’da benzer sözlerin çevresinde şiddet ve ceza davaları olan çocukların söylediğini çok duydum...

6) *Kendilerini sakinleştirmek (endişe etkisi)*

“İnsanlar kendi yaşamlarındaki şiddete ilişkin endişelerini ve korkularını anlamalarına yardım etmek için kendilerini şiddete maruz bırakıyorlar” (Cantor, 1998, s.105). “Bu tür televizyon programlarının tipik planı, programın sonunda düzen ve adaletin başarılı bir şekilde yeniden yapılanmasını içermesidir. (...) Öte yandan, karşı ilişki makul bir şekilde beklenebiliyordu – şiddetten korkan ya da şiddete karşı kaygılı olan çocuklar, maruz kalma yoluyla bu tür olumsuz duyguları yaşamaktan kaçınmak için şiddete dayalı programlardan seçici olarak kaçabilirler” (Cantor, 1998, p. 106).

7) *Toplumsal cinsiyet etkisi*

(toplumsal cinsiyet rolü sosyalleşmesindeki şiddetin rolü)

Kuşkusuz, bir çocuk ve gençlik izleyici kitlesinde medya şiddetinin algılanma ilişkilerinde cinsiyet farklılıkları bulunmaktadır. “Erkekler ve kızlar aynı programı gördüklerinde, erkekler genellikle saldırgan bir erkek karakterle özdeşleştikleri için saldırgan bir etki gösterebilirler; kızlar ise tipik olarak mağdur olan bir kadın karakteri ile özdeşleştikleri için korku etkisi gösterebilirler” (Slaby, 2002, p. 316). J.Cantor’a kesinlikle katılıyorum: “Erkek çocuklar ve yetişkinler, kadınlara göre daha fazla şiddete maruz kalıyorlar, (...) erkekler, şiddet içerikli televizyondaki kızlardan daha ilginç” (Cantor, 1998, s.100).

Bir kitle için medya şiddetinin çekiciliğinin nedenlerinin daha karmaşık bir yapısı (uzun süreli araştırmalar sonucunda) J.Goldstein tarafından sunulmuştur:

1) *Konu özellikleri.* Şiddet içeren görüntüler en çok şunların ilgisini çeker: erkekler; saldırganlığı, duyum ya da uyarılma ihtiyacı ortalamanın üstünde ve hatta daha yüksek olan; sosyal kimlik arayışında veya arkadaşlarla bağ kurmanın bir yolunu arayanlar; yasakları merak eden, ya da eksikliğinden dolayı ilgilenmek isteyen; temsil edilen veya yeniden inşa edilen adaleti görme ihtiyacı olanlar; görüntülerin kendilerini rahatsız edilmesini önlemek için duygusal mesafeyi koruyanlar.

2) *Şiddet görüntüleri kullanılması.* Duygudurum yönetimi için; heyecan veya uyarılmayı düzenlemek için; duyguları ifade etme fırsatı olarak kullanılmaktadır.

3) *Cazibesi arttırılan şiddete dayalı görüntülerin karakteristik özellikleri.* Gerçekçiliğin olmadığına ilişkin ipuçları içerir (müzik, düzenleme, sahneleme); abartılmış veya çarpık; ilgi çekici bir fantezi betimlemesi içerirler; öngörülebilir bir sonucu vardır; adil bir çözüm içerirler.

4) *Bağlam.* Güvenli, tanıdık bir ortamda; savaş ya da suç göze çarptığında şiddetli görüntüler daha çekicidir (Goldstein, 1998, s.223).

J.Cantor ve J.Goldstein'in öne sürdüğü medya metinlerindeki şiddet imgesinin cazip görünmesinin nedenlerinin kanıtlarının karşılaştırılması, benzer birçok pozisyonun (*uyarılma, empati, kıtlık, endişe, yasak meyve, ve diğer etkiler*) olduğunu ortaya koymaktadır. Ve "tartışmalı olarak daha yaygın ve çoğu zaman azımsanmayacak kadar az olan, televizyon şiddeti ile ilgili diğer iki risktir: korku ve duyarsızlaştırma" (Kunkel, Wilson ve diğerleri, 1998, s. 55-156). Araştırma deneyimim de, bu etkilerin çoğunun özellikle çocuk kitlesinde oldukça yoğun olduğunu gösteriyor.

Çeşitli etnik grupların (özellikle Amerikan toplumunun çok ırklı yapısında) genç kitlelerde medya şiddetinin algılanması arasındaki farkın görülmesi önemlidir: "azınlık olan ve olmayan çocukların medya şiddetinin etkilerine eşit derecede duyarlı olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, farklı bakış açıları, azınlık olan ve olmayan karakterlerin farklı medya temsilleri ile çocukların kendi etnik gruplarının karakterleriyle özdeşleşme eğilimi geliştirmeleri nedeniyle etkilerin ortaya çıkması farklı olabilir. Afro-Amerikan çocuklarının genellikle beyaz çocuklardan daha fazla televizyon izledikleri görülmüştür (...) Afrikalı Amerikalı, İspanyol, Asyalı Amerikalı veya Yerli Amerikan karakterleri ortaya çıktığında, genellikle tehlikeli saldırganlar ya da şiddet mağdurları olarak tektipleştirilmiş bir biçimde temsil edilmektedirler. Böylece, azınlık çocukları, okul öncesi ve ilkökul yıllarında yapmaya başladıkları gibi, benzer ırk ve etnik yapıya sahip medya karakterleri ile özdeşleştiğinde bunlara benzerler" (Slaby, 2002, s.316).

Bu cinsiyet / polietnik fark, G.Gerbner'in araştırmalarında da doğrulanmaktadır: "Şiddet uygulayan asal zamanda yayın yapan televizyon kanallarındaki şiddet uygulayan her 10 erkek karaktere karşılık, onların mağduru olan 11 kişi bulunmaktadır. Ancak, her 10 kadın şiddet uygulayıcısı karşısında 16 kadın kurban vardır. (...) Azınlık grupların yabancı kadınları ve genelde kadınlar en yüksek bedeli ödüyorlar" (Gerbner, 1988, s.17).

J.Goldstein aynı zamanda bir grupta medya şiddetinin algılanmasına olan ilgiyi de işaret ediyor: “Şiddetli eğlence öncelikle erkeklere ve çoğunlukla gruplara hitap ediyor. İnsanlar korku filmlerine veya boks maçlarına nadiren tek başlarına katılırlar ve erkekler kendi başlarına savaş oyunu oynamazlar” (Goldstein, 1998, s.215). Bu nedenle “diğer tüm gruplar içinde en çok ergenlik çağındaki çocuklar şiddet içeren eğlenceyi severler, ancak bu sadece şiddete dayalı eğlencelerden hoşlandıkları ya da onun tek izleyicileri oldukları anlamına gelmez” (Goldstein, 1998, s.214).

Ulusal Televizyon Şiddet Çalışması ekibinden Amerikalı bilim adamları, “şiddet içerikli medya içeriğinin, özellikle çocuklar olmak üzere, izleyicilerin çoğunda önemli bir zarar riski oluşturduğu sonucuna varmıştır. Ancak, gösterdiğimiz gibi, bazı şiddet içeren temsil biçimleri, diğerlerinden çok daha fazla olumsuz psikolojik etki riski taşıyabilir (Kunkel, D., Wilson, BJ ve diğerleri, 1998, s.150).

Örneğin, J.Cantor medya şiddetinin birçok insan üzerinde güçlü ve uzun bir olumsuz etkiye sahip olduğunu tespit etmiştir. “Bir çalışmada, iki Ortabatı üniversitesindeki kolej öğrencilerine, bir TV programı ya da film yüzünden çok korktuklarında korkunun görüntülenme zamanının ötesine geçip geçmediği sorulmuştur. Sonuçlar şaşırtıcıdır. 153 öğrencinin %90’ının anlatacak bir hikayesi vardır. (...) Bu öğrenciler arasında, yaklaşık yarısından fazlası yemek yeme ve uyku düzensizliği yaşadığını bildirilmiştir ve %35’i program veya filmde betimlenen durumdan kaçındığını ya da bundan korktuklarını belirtmiştir. Örneğin, birçok kişi *Jaws*’ı gördükten sonra okyanusta yüzmeyi reddettiğini ifade etmiştir (bazıları yüzmekten tamamen vazgeçtiklerini bildirdiler) ya da korkutucu ortamlarda bu yaratıklara sahip çeşitli filmleri gördükten sonra köpekler, kediler ya da böceklerden korkmaya başladılar. Daha da dikkat çekici bir şekilde, bu öğrencilerin dörtte birinden fazlası, etkilerin bir yıldan fazla sürdüğünü ve bu program ya da ortalama altı yıl önce görmüş olsalar bile filmin hala onları rahatsız ettiğini söylediler!” (Cantor, 2000, s.72-73).

Dahası, “Leonard Eron ve Rowell Huesmann, bir grup çocuğun izleme alışkanlıklarını yirmi iki yıl izlediler. Televizyonda şiddeti izlemenin, daha sonraki yaşamlarında, ebeveynlerin davranışları, yoksulluk ve ırkları gibi yaygın kabul gören faktörlerin önünde, en şiddetli veya saldırgan davranışların en büyük belirleyicisi olduğunu gördüler (Cannon, 1995, s. 19). Fakat burada bireysel farklılıklar çok güçlüdür: “Her erkek ve erkeğin şiddete ait görüntüleri zevkli bulmadığı ya da her dişinin onları iğrenç bulmadığı” (Goldstein, 1998, s.214). Amerikan Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi

Akademisi'nden bilim adamları aynı sonuca vardı: "Eğlence şiddetinin çocuklar üzerindeki etkisi karmaşık ve değişken. Bazı çocuklar diğerlerinden daha fazla etkilenecekler" (Amerikan Akademisi Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Dergisi, 2002, s.11).

J.Goldstein'in bakış açısını tamamen paylaşıyorum: "Yalnızca izleme durumu değil, aynı zamanda daha geniş bir sosyal dünya da şiddetin çekiciliğini etkiler. Şiddet içeren görüntülere ilgi, zamanla değişir. Şiddet içeren görüntülerin kabul edilebilir veya aşırı olarak kabul edildiği tarihsel değişim noktaları (kaymalar) da vardı" (Goldstein, 1998, s.221).

Aynı zamanda, bilim adamları, psikologların, politikacıların, öğretmenlerin ve ebeveynlerin, günümüz çocuk nesline yönelik medya şiddetinin etkisine yönelik yaklaşımları arasında ortaya çıkan çelişkileri işaret ediyor. "Ebeveynler, öğretmenler, politikacılar ve sosyal bilimciler sık sık eğlencede şiddete maruz kalırken, neden belli bir şiddet edebiyatı, şiddet filmleri ve çizgi filmler, video oyunları, oyuncak ve spor pazarının var olduğunu sorgulamayı ihmal ediyorlar. Şiddet içeren eğlenceleri tartışan politikacılar ve diğerleri, kamu algısını göz ardı ederken bunların yalnızca üretimlerine odaklanıyorlar. Psikologlar da, şiddete dayalı eğlencenin cazibesini göz ardı ederek, hiç yorulmadan etkilerine odaklanmayı sürdürdürüyorlar" (Goldstein, 1998, s.1).

Bu arada, sosyolojik araştırmaların bir bütün olarak medya şiddetinin izleyici kitlesi için (henüz?) en çekici tema olmadığını gösterdiklerini aklınızda bulundurun. "Şiddet içeren eğlencelere ilişkin kamusal tartışmalara karşın, özellikle film ve televizyon komedilerinin ve şiddetsiz oyuncakların ve video oyunlarının şiddet içermeyen eğlencelerden çok daha popüler olması dikkat çekicidir (Goldstein, 1998, s.3). Örneğin, "şiddet odaklı eğlencenin yalnızca genel kitlenin belli bir azınlığı için tercih edilen bir eğlence şekli olduğunu hatırlamakta fayda var. İzleyenlerin çoğu, komedileri ve sitcomları şiddet içeren eğlencelere tercih ediyor. Bunlar her yaştan ve her iki cinsiyetten de büyük izleyici kitlelerini çekiyor" (Goldstein, 1998, s.225).

7.4. Öneriler ve Eylemler

Amerikalı araştırmacılar, bir toplumda medya şiddetinin olumsuz etkisini ortadan kaldıracak bir dizi önlem sunuyor. Benim düşünceme göre, *Ulusal Televizyon Şiddet Çalışması* bilimsel grubunun önerileri (Kunkel, Wilson ve diğerleri, 1998, s.151-157), Rusya şartlarında benzer eylemler için ciddi bir temel oluşturabilir.

Televizyon Endüstrisi için şunları öneriyorlar:

- Şiddetten kaçınan programlar geliştirin; bir program şiddet içeriyorsa, şiddet olaylarının sayısını düşük tutun.
- Daha fazla şiddet eyleminin cezalandırılmasını gösterebilme konusunda yaratıcı olun; şiddet içeren eylemler için daha kısa ve uzun vadede daha olumsuz sonuçlar ile sorunların çözümünde şiddet kullanımı yerine daha fazla alternatif ve şiddet eylemleri için daha az gerekçe sunun .
- Şiddet sunulduğunda, güçlü bir şiddet karşıtlığı temasına daha fazla önem verin.
- Şiddet içeren programlamayı tanımlamak için daha etkin program tavsiyeleri hazırlayın veya içerik kodlarının daha etkili kullanın.

Kamu Politikası Yapanlar için:

- Bağlamanın televizyon şiddeti için temel bir özellik olduğunu kabul edin.
- Televizyondaki şiddetin niteliğini ve şiddetini gözlemlemeye devam edin.

Ebeveynler için:

- Televizyon şiddeti ile ilgili üç potansiyel riskin farkında olmaları gerekli.
- Çocuklar için görüntüleme kararları vermede şiddet tasvirlerin bağlamını düşünebilirler.
- Çocuk için izleme kararı verirken onun gelişim düzeyini göz önünde bulundururlar.

“Çok küçük çocuklar, gerçekliği televizyondaki fantaziden ayırmazlar. Bu nedenle, okul öncesi ve küçük ilkokul çocukları için, canlandırılan şiddet, çizgi film şiddeti ve fantezi şiddeti sadece gerçekçi olmadığı için reddedilemez ya da yok sayılmaz. Gerçekten de, pek çok küçük çocuk, sıklıkla şiddete katılan süper kahramanlar ve fantastik çizgi film karakterleri ile özdeşleşmektedir” (Kunkel, Wilson ve diğerleri, 1998, s.156).

- Farklı program türlerinin ve kanal türlerinin çocuklar için farklı riskler oluşturduğunu kabul edin.
- Çocuğunuzla televizyon izleyin ve içeriğin değerlendirilmesini teşvik edin.

“Ebeveynler bir çocuğun gerçek dünyada şiddetin daha ciddi yaralanmalara yol açabileceğini ve televizyonda gösterilenden daha uzun süreli yankılara neden olabileceğini anlamasına yardımcı olabilir. Ebeveynler ayrıca çocukların toplumdaki sorunları çözmek için şiddet içermeyen stratejilerin var olduğunu fark etmelerine yardımcı olabilir” (Kunkel, Wilson ve diğerleri, 1998, s.157).

Benzer önerilerin ABD Kongresi ve Senatosundaki Duruşma ve Eylemler için sunulan tavsiyelerin temeli olduğu unutulmamalıdır. Örneğin, özel *Çocuk Televizyon Yasası* 1990 yılında onaylandı.

Telekomünikasyon Yasası - 1996'da. Bu Kanun şunları doğruladı: "Çalışmalar, genç yaşlarda şiddet içeren video programlarına maruz kalan çocukların yaşamın ilerleyen dönemlerinde diğer çocuklara oranla daha şiddetli ve saldırgan davranma eğiliminin daha yüksek olduğunu ve şiddet içeren video programlara maruz kalan çocukların şiddet eylemlerinin kabul edilebilir davranış olduğunu kabul etmeye eğilimli olduklarını göstermiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde çocuklar ilkokulu tamamladığı zamana dek televizyonda ortalama 8,000 cinayete ve 100.000 şiddet eylemine maruz kalmaktadır". Bu, "çocuklara zararlı video programlarının olumsuz etkisini sınırlamak için ebeveynleri güçlendirmeye" yönelik devlet farkındalığının artmasına neden oldu. (...) "Çocuklara gösterilmeden önce ebeveynlerin bilgilendirilmesi gereken cinsel, şiddet içeren veya diğer uygunsuz materyalleri içeren video programlarının sınıflandırılması için isteğe bağlı kurallar koydular ve bu kurallar Komisyon için kabul edilebilir kuarallardı ve bu tür programların derecelendirilmesini gösteren kodların (Ç.N. akıllı işaretler) isteğe bağlı olarak yayınlaması (...) "Etkili prosedürler, standartlar, sistemler, tavsiyeler oluşturmak ve teşvik etmek ya da kullanıcıların engelleme teknolojisini etkin bir şekilde kullanabilmeleri ve düşük gelirli ailelere ulaşmalarını teşvik etmeleri için gerekli bilgilere kolay ve eksiksiz erişimlerinin sağlanması için diğer mekanizmalarkabul edildi".

2003, "cinsellik ya da şiddet içeren içerik barındıran video oyunlarının kullanımı ve gözlenmesi, küçüklere zararlı olabilir ve makul kısıtlamalar, bu oyunların kullanımının kısıtlanması çocukların bunlara erişimini önemli ölçüde azaltacaktır" düşüncesine dikkati çeken "*Video Oyunu Seks ve Şiddetten Çocukları Koruma Yasası*" ile önemli bir belgenin yeni projesinin sunum yılıydı. (...) Eğlence şiddetini izlemek, özellikle çocuklarda saldırgan tutum ve davranışlarla değerlerde artışa yol açabilir". Burada bu olumsuz fenomenlere karşı önlemler planlanmaktadır. *Çocukların Şiddet Programlarından Korunması Yasası'nda* da benzer olgular ele alınmıştır. (14 Ocak 2003'te senatoda sunulmuştur): "Genç yaşlarda şiddet içeren video programlamaya maruz kalan çocukların yaşamın ilerleyen dönemlerinde maruz kalmayan çocuklara oranla daha şiddetli ve saldırgan davranışlara girme eğiliminin daha yüksek olduğuna dair ampirik kanıtlar vardır. Şiddet içeren video programlarına maruz kalan çocukların şiddet eylemlerinin kabul edilebilir davranışlar olduğunu ve dolayısıyla bu davranışı taklit etmeye daha eğilimli olduklarına dair ampirik kanıtlar bulunmaktadır. Şiddet içeren video programlarına maruz kalan çocukların şiddete maruz

kalma korkusu artar, bu da kendini koruyucu davranışların artmasına ve başkalarına güvensizliğinin artmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, “çocuklara yönelik şiddet içeren video programlarının olumsuz etkilerini sınırlayan hükümet çıkarları bulunmakta”. Çocukların televizyon izleyici kitlesinin önemli bir bölümünü oluşturmasının mümkün olmadığı bir zamana dek şiddet içerikli programlara kanalize edilmesi devlet çıkarları açısından önemli bir çekiciliğe sahiptir”, özellikle de “Kaiser Ailesi Vakfı tarafından televizyon derecelendirme sisteminin en son çalışması, “Şiddet programlarının %79’u özellikle şiddet içerikli olarak değerlendirilmemiştir”.

Kanun ayrıca, Kanun ayrıca, ebeveynlerin TV ekranındaki medya şiddetini engelleme isteğini mümkün kılan televizyon mikroişlemcisiyle de ilgiliydi: “V-çip gibi teknoloji tabanlı çözümler, bazı çocukların korunmasında yardımcı olabilir, ancak Ebeveynler yalnızca şiddete maruz kalmış programları engelleyebildiklerinde, hükümetin şiddet programlarına karşı tüm çocukları korumak için zorlayan kapsayıcılığına erişemezler”.

Medya şiddetinden korunmanın bir başka yolu da bir derecelendirme sistemidir. Bu, modern Amerikan film / televizyon sınıflandırması:

Film Puanlama Sistemi

- G. Genel kitleler. Film her yaş için uygundur.
- PG. Ebeveyn rehberliği önerilir. Bazı kısımlar çocuklar için uygun olmayabilir.
- PG-13. 13 yaş altı çocuklar için ebeveyn rehberliği önerilir. Bazı kısımlar 13 yaşından küçük çocuklar için uygun olmayabilir.
- R. Kısıtlı. Ebeveyn veya yetişkin bir vasi 17 yaşından küçük herkese eşlik etmelidir.
- NS-17. 17 yaşın altındaki kimse yok.
- (Gedatus, 2000, s.9).
- TV Derecelendirme Sistemi (Ekim 1997’den beri)
- TV-Y. Her yaşta çocuklar.
- TV-Y7. Yedi yaş ve üstü çocuklar. Program hafif şiddet içerebilir.
- TV-G. Genel kitleler. Program az ya da hiç seks, şiddet ve küfür içerebilir.
- TV-PG. Çocuklar için ebeveyn rehberliği önerilir. Program orta düzey seks, şiddet ve küfür içermekte.
- TV-14. On dört yaşından küçük çocuklar için Ebeveyn rehberliği önerilir. Program yüksek düzeyde cinsellik, şiddet ve küfürler içermektedir.
- TV-M. Olgun seyirciler. Programlar grafik şiddet, cinsiyet ve küfür içerebilir ve on yedi yaşın altındaki gençler için uygun olmayabilir.

- Ayrıca aşağıdaki etiketler de vardır: D (müstehcen diyalog), L (kaba dil), S (cinsel durum), V (şiddet), FV (fantezi şiddet).

(Hamilton, 1998, s.4), (Slaby, 2002, sayfa 324-325).

Ancak Amerikan kongre üyeleri ve senatörler, içeriğe dayalı derecelendirmelerin ve engelleme teknolojisinin çocukları, örneğin, medya eğitimi gibi başka çabalar olmadan şiddetli video programlamanın zarar görmesinden koruyamadıklarını çok iyi biliyorlar.

7.5. Medya Şiddeti ve Medya Okuryazarlığı

Medya şiddetinin çocuklar üzerindeki olumsuz etkisini azaltmaya çalışan bir toplumun başlıca yollarından biri bence, medya eğitimi / okuryazarlık pratiğinin gelişmesidir. “Medya okuryazarlığı, çocukların şiddet içerikli televizyonlardan etkilenme şeklini değiştirmek için hemen uygulanabilecek bir stratejidir” (Kipping, 2001, s.126).

Tamamen katılıyorum: “medya okuryazar insanlar bunu anlıyor:

- Bir başkasının bakış açısıyla düşünceleri, bilgileri ve haberleri iletmek için bir fırsat yaratılmıştır;
- Özel teknikler duygusal etkiler yaratmak için kullanılır. Bu teknikleri ve amaçlanan ve gerçek etkilerini tanımlayabilirler;
- Bazı medya bazı insanlara yarar sağlar ve başkalarını dışarıda bırakır. Faydalanıcıların kim olduğu, kimin dışarıda bırakıldığı ve bunun nedeni hakkında sorular sorabilir ve bazen bu sorulara cevap verebilir;
- Medya okuryazarı olan insanlar:
  - alternatif bilgi ve eğlence kaynakları araştırırlar;
  - televizyonu kendi avantajları ve eğlenceleri için kullanırlar;
  - başka birinin avantajı için televizyon tarafından kullanılmaya izin vermezler;
  - nasıl davranacaklarını bilirler. Kendilerini kullandırmazlar. Bu şekilde, medya okuryazarı insanlar daha iyi vatandaşlar olurlar” (Kipping, 2001, s. 127)

E.Thoman bu konuda şöyle yazar: “Medya okuryazarlığı eğitiminin, hem bireyler hem de toplum adına şiddetin önlenmesinde etkili bir çabanın parçası olması gerektiğine inanıyorum” (Thoman, 1995, s. 127-128).

Thoman uzun süreli araştırmaları sonucunda “medya okuryazarlığı eğitiminin, şiddetin hayatımızdaki etkisini azaltmaya katkıda bulunabileceği beş yolu geliştirmeyi başardı:

- Ebeveynleri ve bakıcılarını eğiterek, maruz kalmayı azaltmak. (...) Ebeveyn organizasyonları, kiliseler, kütüphaneler ve sivil toplum grupları, ebeveynlerin çocukların yaşlarına uygun izleme limitleri geliştirmelerine ve uygulamalarına yardımcı olmak için medya okuryazarlık programlarına sponsor olabilir;
- Görülen şiddetli görüntülerin etkisini değiştirmek. Bu, şiddet içeren sahnelerin sahnelenmesi ile haberlerde, karikatürlerde, tiyatrodaki, sporda ve müzikte çeşitli şiddet temsillerinin çözümlenmesi için kullanılan teknikleri yıkarak yapılabilir. Çocukların gerçeklik ve fantezi arasındaki farkı erken öğrenmeleri, kostümleri, kamera açıları ve özel efektleri bilmeleri kandırılmalarını önlemek için önemlidir. Medya okuryazarlığı etkinliklerinin her öğrenme ortamına entegre edilmesi gerekmektedir - okullar, kiliseler ve tapınaklar, okul sonrası gruplar ve kulüpler;
- Kişilerarası çatışmaya çözüm olarak şiddete odaklanan öykülere farklı alternatiflerin (“Gandhi”) araştırılması;
- Medya şiddetine yönelik kültürel, ekonomik ve politik destekleri ortaya çıkarmak ve bunların her birine kişisel olarak katkıda bulunabileceğimiz yolları ortaya çıkarmak, bunlara karşı çıkmak ve meydan okumak;
- Okullarda, toplumda ve yurttaş toplantılarında, dini gruplarda ve medyada rasyonel ve kamuoyunda açık tartışmalar yapılmalıdır” (Thoman, 1995, s.128-129).

Bu tür yaklaşımların Rusya koşulları için oldukça yararlı olacağına inanıyorum (Fedorov, 2001). Ancak, kuşkusuz, medya eğitimi hedeflerine ulaşmak için ortak çabalar (devlet, kamu kurumları, eğitim kurumları ve ebeveynler) gereklidir.

Tablo 26. Medya Şiddeti ve Çocuklar / Gençler Üzerine Amerikan ve Rus Araştırmalarının Karşılaştırmalı Çözümlemesi

Ülke	Araştırma Yazarları Kitaplar Makaleler	Yayın Yılı (yılları)	Katılımcıların Yaşları ve Sayıları (Çocuklar / Gençlik)	Çalışma Yöntemleri	Araştırma Bulguları
ABD	Eron, L. ve Huesman, R.	1984, 1986	8-75 yaş arası 875 erkek ve kız	Deneysel	Yüksek düzeyde televizyon izleyen erkek çocukların, şiddetli suçlara dönüşmeleri ve daha fazla şiddet içeren televizyon izleyen çocukların, kendi çocuklarını cezalandırmak için şiddete başvuran yetişkinlere dönüşme ihtimalleri dört beş kat daha muhtemel

Ülke	Araştırma Yazarları Kitaplar Makaleler	Yayın Yılı (yılları)	Katılımcıların Yaşları ve Sayıları (Çocuklar / Gençlik)	Çalışma Yöntemleri	Araştırma Bulguları
ABD	Freedman, J.	1995, 1999	Yok	Bilimsel Yazın Çözümlemesi	Medya şiddeti ve toplumdaki şiddet arasında doğrudan bir neden-sonuç ilişkisi gösterilmemiştir
ABD	Bok, S.	1994	Yok	Bilimsel Yazın Çözümlemesi	<p>1. Amerika her zaman şiddet odaklı bir millet olmuştur ve her zaman olacaktır: şiddet, vişneli turta kadar Amerikalıdır.</p> <p>2. Şiddete katkıda bulunan başka önemli faktörler varken, neden TV şiddeti konusundaki politika tartışmasına odaklanmalıyız ki?</p> <p>3. TV şiddeti ile gerçek şiddet eylemleri arasındaki bağlantıyı nasıl kesin olarak tespit edip kanıtlayabilirsiniz?</p> <p>4. Televizyon programları, "gerçek dünya"da var olan şiddeti yansıtır. Ekrandan şiddeti silmeye çalışmak, izleyicilere olduğu kadar topluma karşı da gerçekçi olmayan bir durumdur.</p> <p>5. İnsanlar "şiddet"i nasıl tanımlayacakları konusunda bile uzlaşamadılar. Öyleyse, bu konuda ne yapılacağını tartışmaya nasıl gidebilirler?</p> <p>6. Eğlence kanallarının yakında evlerde bulunabilecek video kanallarının bolluğunu göz önünde bulundurduğumuzda televizyonda şiddete karşı harekete geçmek için artık çok geç.</p> <p>7. Çocuklarının hangi programları izlediğini takip etmek televizyon endüstrisine değil, anne babalara düşmelidir.</p> <p>8. TV şiddetini azaltma konusundaki herhangi bir kamu politikası, sansür oluşturur ve ifade özgürlüğü ile hoşgörülemez bir etkileşimi temsil eder (Bok, 1994, s.201-224).</p>
ABD	Ulusal Televizyon Şiddet Çalışması	1994-1995		Deneysel	23 kanallı örneklemdeki tüm programların %57'si şiddet içeriyordu. Sonuç: TV şiddeti betimlendiği haliyle çocuklara ciddi zarar verme riski taşıyor.

Ülke	Araştırma Yazarları Kitaplar Makaleler	Yayın Yılı (yılları)	Katılımcıların Yaşları ve Sayıları (Çocuklar / Gençlik)	Çalışma Yöntemleri	Araştırma Bulguları
ABD	J.Cantor	2000		Deneysel	Medyada temsil edilen şiddetin yükselişi ile toplumda çocukların işlenen şiddet ve suç eylemlerine karışma oranlarının artışı arasında dramatik bir ilişki vardır. (Cantor, 2000, s.95).
ABD	Amerikan Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Akademisi	2002	Her yaştan	Deneysel	-Çok fazla şiddete maruz kalan çocukların şiddeti, çatışmaları uzlaştırmanın etkili bir yolu olarak görme olasılığı daha yüksektir; -Şiddetin izlenmesi, gerçek hayatta şiddete karşı duygusal duyarsızlaşmaya yol açabilir. Şiddet meydana geldiğinde mağdur adına harekete geçme olasılığını azaltabilir; -Eğlence şiddeti, dünyanın şiddetli ve acımasız bir yer olduğu algısını beslemektedir. Şiddeti görmek şiddet mağduru olma korkusunu artırır; şiddeti görmek gerçek yaşamda şiddete yol açabilir (Amerikan Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Akademisi, 2002, s.11).
ABD	J.Payne	1999	268 genç	Deneysel	-Bu ülkede medyada temsil edilen şiddetin artması ile toplumsal şiddet eylemlerinin artması ve bu ülkede gençlerin işlediği suçlar arasında dramatik bir ilişki vardır. Şiddet içeren suçları işleyen gençlerle, şiddet içerikli film izlemekten hoşlanan gençlerle aynıdır. - Suçlarla ilgili hüküm giyen gençlere yönelik bir ankette, önemli bir yüzdede şiddet içeren TV programlarını izledikleri, açıkça şiddet içeren sözlerle müzik dinledikleri ve şiddet içeren video oyunları oynadıkları belirtildi. Katılımcıların %16'sı medyada kendilerini harekete geçiren şeyleri önce medyada duyduklarını gördüklerini kabul ettiler (Payne, J. (2000). Surveying the Effects of Media Violence. In: Cantor, J. and others. Media Violence Alert, p. 95).

Ülke	Araştırma Yazarları Kitaplar Makaleler	Yayın Yılı (yılları)	Katılımcıların Yaşları ve Sayıları (Çocuklar / Gençlik)	Çalışma Yöntemleri	Araştırma Bulguları
Rusya	A.Fedorov	2000	430 genç, 16-17 yaşında	Deneyssel	Gençlerin %48'i ekrandaki şiddete çekiliyor
Rusya	K.Tarasov	1995	510 genç, 14-17 yaşında	Deneyssel	Öğrencilerin %55'i medya şiddetinin hiperaktif tüketicileridir (Tarasov, 2000, s.5).

Verilerden de görülebileceği, ABD ve Rusya'daki araştırmaların çoğu, bu üretimin aktif tüketicileri olan çocuklar ve gençler üzerinde medya şiddetinin olumsuz etki yarattığına kanaat getiriyor. Dolayısıyla, şüphesiz ki, Rusya'da medyaya yönelik ciddi araştırmaların küçük bir izleyici kitlesi üzerindeki etkisinin son zamanlarda yeni ortaya çıkmaya başladığını, buna karşın ABD'nin bu uzun geleneğe sahip olduğunu belirtmek gerekir.

** Alexander Fedorov

Anton Chekhov Taganrog Devlet Pedagoji Enstitüsü,
Rusya

tgpi@mail.ru

Kaynakça

- Cantor, J. (2000). Mommy, I'm Scared: Protecting children from Frightening Mass Media. In: Stoughton, C. Media Violence Alert. Zionsvill, IN: Dream Catcher Press, Inc., pp. 69-85.
- Abramenkova V. (1999). Mom, Daddy, and Video. In: Trud. May 28, p.7.
- American Academy of Child and Adolescent Psychiatry (2002). Media Violence Harms Children. In: Torr, J.D. (Ed.). Is Media Violence a Problem? San Diego, CA: Greenhaven Press, pp.10-11.
- Basta, S.S. (2000). Culture, Conflict, and Children: Transmission of Violence to Children. Lauham - N.Y. - Oxford: University Press of America. 256 pp.
- Bensley, L., Van Eenwyk, J. (2000). Video Games and Real-Life Aggression: A Review of the Literature. Olimpia, WA, 47 pp.
- Bok, S. (1994). TV Violence, Children, and the Press. Discussion Paper D-16. Harvard University, pp.201-224.
- Cannon, C. (1995). Media Violence Increases Violence in Society. In: Wekesser, C. (Ed.). Violence in the Media. San Diego, CA: Greenhaven Press, pp. 17-24.
- Cantor, J. (1998). Children's Attraction to Violent Television Programming. In: Goldstein, J. (Ed.). Why We Watch: The Attractions of Violent Entertainment. N.Y., Oxford University Press, pp. 88-115.
- Cantor, J. (2000). Mommy, I'm Scared: Protecting children from Frightening Mass Media. In: Media Violence Alert. Zionsvill, IN: Dream Catcher Press, Inc., pp. 69-85.

- Cantor, J. and others (2000). Media Violence Alert. Zionsville, In: Dream Catcher Press, Inc., 120 pp. *Children's Protection from Violent Programming Act 2003*.
- David, P. (1999). Children's Rights and Media: Conciliating Protection and Participation. In: Feilitzen, C. von and Carlsson, U. (Eds.) (1999). Children and Media: Image, Education, Participation. Goteborg: UNESCO International Clearing House on Children and Violence on the Screen, p.31.
- Dodrill, R. (1993). Violence, Values & the Media. Sacramento, CA: Foundation for Change, 156 pp.
- Edgar, K.J. (2000). Everything You Need to Know About Media Violence. N.Y.: The Rosen Publ. Group, 64 pp.
- Federman, J. (Ed.) (1997) National Television Violence Study, Volume 2. Santa Barbara: University of California, Center for Communication and Social Policy, 53 pp.
- Fedorov, A. (2001). Violence on the TV and Russian Youth. Journal of Russian Foundation for Humanities, N 1, pp.131-145.
- Freedman, J. (1999). Studies Have Not Established a Link Between Media Violence and Violence. In: Media Violence: Opposing Viewpoints. San Diego, CA: Greenhaven Press, pp. 49-53.
- Gedatus, G.M. (2000). Violence in the Media. Mankato, Minnesota: Life Matters, 64 pp.
- Gerbner, G. (1988). Violence and Terror in the Mass Media. Paris: UNESCO, 46 pp.
- Gerbner, G. (2001). Communities Should Have More Control over the Content of Mass Media. In: Torr, J.D. (Ed.). Violence in the Media. San Diego, CA: Greenhaven Press, pp.129-137.
- Goldstein, J. (Ed.) (1998). Why We Watch: The Attractions of Violent Entertainment. N.Y., Oxford University Press, 270 pp.
- Hamilton, J.T. (1998) Media Violence and Public Policy. In: Hamilton, J.T. (Ed.). Television Violence and Public Policy. Michigan: The University of Michigan Press, pp.1-12.
- Hamilton, J.T. Violence on Television Is a Serious Problem (2002). In: Torr, J.D. (Ed.). Is Media Violence a Problem? San Diego, CA: Greenhaven Press, pp.18-21.
- Ivanova E. (1997). Kid at the Screen. In: Trud. Oct. 17, p.28.
- Kipping, P. (2001). Teaching Media Literacy Can Help Address the Problem of Media Violence. In: Torr, J.D. (Ed.). Violence in the Media. San Diego, CA: Greenhaven Press, pp.126-128.
- Kunkel, D., Wilson, D.J. and others. (1998). Content Analysis of Entertainment Television: Implication for Public Policy. In: Hamilton, J.T. (Ed.). Television Violence and Public Policy. Michigan: The University of Michigan Press, pp.149-162.
- Lamson, S.R. (1995). Media Violence Has Increased the Murder Rate. In Wekesser, C. (Ed.). Violence in the Media. San Diego, CA: Greenhaven Press, pp. 25-27.
- Leonard, J. The Negative Impact of Media Violence on Society is Exaggerated. In: Wekesser, C. (Ed.). Violence in the Media. San Diego, CA: Greenhaven Press, pp. 31-37.
- Naidenov I. (1999). Operation "Provocation". In: Kultura. N 35, p.1.
- Ovsyannikov, A.A. (2001). Declaration of Humanitarian Value in Contemporary Russian Society. In: Teaching Social-Humanitarian Disciplines in Russian higher Education: Conditions, Problems, and Perspectives. Moscow: Logos, p.17.
- Payne, J. (2000). Surveying the Effects of Media Violence. In: Media Violence Alert. Zionsville: Dream Catcher Press, Inc., pp.89-94.
- Potter, J. and others. (1998). Content Analysis of Entertainment Television: New Methodological Development. In: Hamilton, J.T. (Ed.). Television Violence and Public Policy. Michigan: The University of Michigan Press, pp.55-103.
- Potter, W.J. (1999). On Media Violence. Thousand Oaks, CA - London: Sage Publication, Inc., 304 pp.
- Potter, W.J. (2003). The 11 Myths of Media Violence. Thousand Oaks, CA: Sage Publication, Inc., 259 pp.

Protect Children from Video Game Sex and Violence Act 2003.

Provenzo, E.F. (1991). *Video Kids*. Cambridge, MA: Harvard University Press. *Renewing the Mind of the Media* (1998). Washington D.C.: United State Catholic Conference, 36 pp.

Slaby, R.G. (2002). *Media Violence: Effects and Potential Remedies*. In: Katzemann, C.S. (Ed.). *Securing Our Children's Future*. Washington D.C.: Brooking Institution Press, pp. 305-337.

Tarasov K. (1997). *Violence in Cinema: An Attraction and Pushing Away*. In: *Test by Competition*. Moscow: Scientific Institute of Cinema Publishing House, pp.74-97.

Tarasov, K. (2000). *Film Violence: Attraction and Repulsion*. In: *News from The UNESCO International Clearinghouse on Children and Violence on the Screen*. N 2, p. 5.

Telecommunication Act 1996.

Thoman, E. (1995). *Media Literacy Education Can Effectively Combat Media Violence*. In Wekesser, C. (Ed.). *Violence in the Media*. San Diego, CA: Greenhaven Press, pp. 127-129.

Thoman, E. (1995). *Media Literacy Education Can Effectively Combat Media Violence*. In Wekesser, C. (Ed.). *Violence in the Media*. San Diego, CA: Greenhaven Press, pp. 127-129.

Vartanov A. (1999). *The People and Anti-People*. In: *Trud*. Sept. 16, p.12.

Wilson, B.J. and others. (1998). *Content Analysis of Entertainment Television: The Importance of Context*. In: Hamilton, J.T. (Ed.). *Television Violence and Public Policy*. Michigan: The University of Michigan Press, pp.13-53.

Wilson, B.J., Kunkel, D. and others (1997). *National Television Violence Study*. Thousand Oaks - London: Sage Publications, 1997, 568 p.

Wilson, B.J., Smith, S.L. and others. (1998). *Content Analysis of Entertainment Television: The 1994-95 Results*. In Hamilton, J.T. (Ed.). *Television Violence and Public Policy*. Michigan: The University of Michigan Press, pp.105-147.